

Відбулась презентація дослідження «Статус депутатів місцевих рад»

Комітет Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування спільно з громадською організацією «Лабораторія законодавчих ініціатив» провів презентацію дослідження «Статус депутатів місцевих рад», проведеного Лабораторією на запит Комітету з метою вивчення проблематики законодавчого забезпечення статусу депутатів місцевих рад та подальшого напрацювання законодавчих змін у цій сфері.

У межах дослідження було проаналізовано сучасний стан законодавства, що регулює статус депутатів місцевих рад, здійснено опитування понад 2200 респондентів з усіх регіонів та сформульовано низку рекомендацій щодо вирішення проблемних питань у цій сфері. Зокрема, за результатами аналізу практичної реалізації Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» після місцевих виборів 2020 року та з урахуванням викликів, спричинених повномасштабною агресією російської федерації, було викремлено наступні питання, що викликають труднощі у правозастосуванні та потребують законодавчого розв'язання:

- ▶ вплив правового режиму воєнного стану на склад та діяльність місцевих рад;
- ▶ механізми дострокового припинення повноважень депутатів місцевих рад;
- ▶ наслідки заборони в судовому порядку діяльності політичних партій для депутатів місцевих рад — представників таких партій;

Фото: rada.gov.ua

- ▶ оптимальна виборча система для місцевих виборів;
- ▶ ознаки «імперативного мандату» та доцільність його збереження для депутатів місцевих рад;
- ▶ гарантії діяльності депутатів місцевих рад (особисті, соціальні, трудові тощо);

- ▶ шляхи взаємодії депутатів місцевих рад із виборцями свого виборчого округу;
  - ▶ засади підзвітності і відповідальності депутатів місцевих рад та інше.
- Перший заступник Голови Верховної Ради України Олександр Корнієнко відзначив актуальність проведеного дослід-

ження для успішного завершення реформи децентралізації та подальшого процесу євроінтеграції України, враховуючи необхідність неухильного дотримання принципів відкритості і прозорості в діяльності органів влади, інтенсифікації діалогу між владою і громадою.

Голова підкомітету з питань адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування, народний депутат України Віталій Безгін наголосив на важливості дослідження для подальшого ефективного коригування управлінських рішень в діяльності органів влади, отриманих за наслідками дослідження результати ляжуть в основу законотворчих напрацювань Комітету за двома напрямками: вирішення поточних проблем та концептуальне переосмислення статусу депутатів місцевих рад.

Учасники заходу дійшли згоди, що законодавча основа діяльності депутатів місцевих рад демонструє наявність низки прогалин та архаїзмів, які набрали особливої ваги в умовах правового режиму воєнного стану, та потребує осучаснення і удосконалення з метою її приведення у відповідність до викликів сьогодення та кращих європейських практик.

Участь у презентації взяли народні депутати України, представники громадської організації «Лабораторія законодавчих ініціатив», Міністерства розвитку громад та територій України, всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування.

Пресслужба
Апарату Верховної Ради України.

Сергій НАГОРНЯК: Україна послідовно рухається в напрямку децентралізації генерації електричної енергії

«Україна рухається до децентралізованої генерації електроенергії, про що говорить і Президент Володимир Зеленський, і уряд. Водночас державі потрібні великі стратегічні енергооб'єкти, як, наприклад, атомні електростанції», — наголосив народний депутат, член парламентського Комітету з питань енергетики та житлово-комунальних послуг Сергій Нагорняк.

«росія знищує наші великі енергооб'єкти — теплоелектростанції чи гідроелектростанції, — тому нам потрібна децентралізація генерації, тобто

багато дрібних об'єктів. У цьому напрямку вже є перші результати: «Укренерго» провели нещодавно два аукціони, на яких уклали договори з приватними компаніями. Більшість із них — українські. Вони зобов'язалися упродовж наступних 12 місяців збудувати нову генерацію або встановити промислові накопичувачі, якими ми зможемо балансувати енергосистему в ранкові та вечірні піки», — зазначив політик.

Також він додав, що в Україні реалізується багато різних менших проектів, в основі яких комплексні рішення.

«Зараз нові сонячні електростанції є гібридними: встановлюються накопичувачі, які упродовж дня накопичують електроенергію, а у вечірні години виробник може сам її споживати й продавати надлишок у мережу. Ще один приклад — завдяки Світовому банку встановлюють сонячні електростанції на лікарнях-«первинках». Уже у 60 таких медичних закладів є панелі та накопичувачі, а скоро буде обладнано 120 таких об'єктів», — повідомив народний депутат.

На його думку, за такими проектами майбутнє. Особливо це актуально для комунальних

підприємств. Однак попри розвиток децентралізованої генерації Україні потрібні й великі стратегічні енергооб'єкти. Передовсім ідеться про нові блоки атомних електростанцій — Хмельницької та Рівненської.

«Базова генерація у нас є. Фактично шість із десяти лампочок у наших будинках зараз світяться завдяки «Енергоатому». І тому не треба забувати про будівництво

Фото з фейсбук-сторінки народного депутата.

великих стратегічних об'єктів, які нам стануть у пригоді зокрема й під час повоєнної відбудови», — підкреслив Сергій Нагорняк.

Пресслужба
Апарату Верховної Ради України.

Україна і світ

Сьогодні —
День
проголошення
Турецької
Республіки

▶ СТОР. 4

Новини
Офісу
Уповноваженого
Верховної Ради
України
з прав людини

▶ СТОР. 5

Закон України

Про внесення змін до деяких законів України щодо порядку прийняття на військову службу та проходження військової служби за контрактом іноземцями та особами без громадянства у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України

▶ СТОР. 11

Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів підтримав законопроект, яким посилюються права людини під час проходження медико-соціальної експертизи

Комітет Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів провів чергове засідання у режимі відеоконференції.

Під час засідання Комітет схвалив поправочну таблицю до проекту закону України про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення процедур проведення медико-соціальної експертизи (реєстр. № 11225) та рекомендував Верховній Раді України прийняти його у другому читанні та в цілому. Запропоновані проектом зміни є вкрай важливими та нагальними вже сьогодні.

Вони пропонують нові точкові норми, які захищають права людини під час проходження медико-соціальної експертизи, що убезпечить людину від зловживань та свавілля з боку недобросовісних працівників МСЕК під час проходження експертизи.

Так, законопроектом передбачається можливість присутності на засіданні медико-соціальної експертної комісії адвоката особи, її законного представника, та/або лікаря або фахівця з реабілітації в сфері охорони здоров'я.

фото з фейсбук-сторінки народного депутата.

Надано право особі, адвокату чи її представнику здійснювати відео-, аудіофіксацію засідання медико-соціальної експертної комісії щодо особи з використанням технічних засобів.

Встановлено вимогу обов'язково надавати людині рішення медико-соціальної

експертної комісії з мотивувальною частиною, обґрунтуванням такого рішення (наразі така норма в Законі відсутня).

Встановлено зобов'язання Кабінету Міністрів України встановити максимальні строки, протягом яких має бути проведено засідання медико-соціальної експертної комісії та прийнято рішення.

Також передбачено зобов'язання Кабінету Міністрів України встановити перелік підстав, за яких засідання медико-соціальної експертної комісії проводяться в дистанційному форматі або організуються виїзні засідання, або рішення приймаються заочно.

Виписано механізм оскарження рішення медико-соціальної експертної комісії.

Зобов'язання Кабінету Міністрів встановити перелік порушень, за вчинення яких члени медико-соціальної експертної комісії на певний строк позбавляються членства в комісіях всіх рівнів та права виконувати функції і брати участь у прийнятті рішень у сфері визначення інвалідності.

Проектом закону також передбачається, що медико-соціальну експертизу

проводять медико-соціальні експертні комісії першого, другого та інших рівнів відповідно до розподілу, визначеного Кабінетом Міністрів України.

Михайло Цимбалюк, який був головою робочої групи з підготовки вказаного законопроекту до другого читання, у своєму виступі зазначив: «У разі ухвалення вказаного законопроекту — це буде перший крок щодо захисту громадянина, його соціальних прав під час проходження медико-соціальної експертизи, а також це дасть політичний сигнал щодо підготовки комплексного закону про реформування МСЕК».

Голова Комітету Галина Третякова на засіданні Комітету також наголосила, що цим законопроектом вирішено не всі питання щодо проходження МСЕК, водночас у ньому прописано багато нових правозахисних речей, як людина може обстоювати свої права.

Відеозапис засідання Комітету можна переглянути за посиланням: https://www.youtube.com/watch?v=D1FNal_2R74

Пресслужба Апарату Верховної Ради України.

Комітет з питань правоохоронної діяльності рекомендує Верховній Раді прийняти в цілому законопроект щодо вдосконалення регулювання угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією

Комітет з питань правоохоронної діяльності на позачерговому засіданні розглянув проект закону про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення регулювання угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією (реєстр. № 12039).

За результатами обговорення члени Комітету прийняли рішення рекомендувати Верховній Раді прийняти законопроект за реєстр. №12039) в другому читанні та в цілому як закон. <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44890>

Законопроект спрямований на реалізацію ініціативи Європейського Союзу «Ukraine Facility», запровадженої Регламентом (ЄС) Європейського Парламенту та Ради (ЄС).

Метою законопроекту є удосконалення норм національного законодавства в частині ефективності укладення угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, а також розв'язання проблеми низької оперативності та якості здійснення

досудового розслідування корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень.

Участь у засіданні Комітету брали Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України — міністр юстиції України Ольга Стефанішина, заступниця Генерального прокурора Вікторія Літвінова, керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) Олександр Клименко, Директор Національного антикорупційного бюро (НАБУ) Семен Кривонос та його заступниця Поліна Лисенко, заступник міністра юстиції Олександр Банчук, суддя Вищого антикорупційного суду України Марк'ян Галабала, представники Верховного Суду, Державного бюро розслідувань та Національної поліції України.

фото itd.rada.gov.ua.

фото itd.rada.gov.ua.

Учасники засідання підтримали редакцію проекту закону реєстр. № 12039, підготовленого Комітетом до другого читання. Під час обговорення Ольга Стефанішина наголосила, що законопроект враховує рекомендації Європейської Комісії щодо удосконалення кримінального законодавства в частині підвищення ефективності укладення угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Пресслужба Апарату Верховної Ради України.

Сьогодні — День проголошення Турецької Республіки

Фото з відкритих джерел.

Цього дня 1923 року Великі національні збори в Ангорі (нині — Анкара) проголосили Туреччину республікою і обрали Мустафу Кемалю її першим президентом. На цій посаді він провів низку важливих реформ, направлених на модернізацію та європеїзацію країни: 3 березня 1924 року були ліквідовані халіфат і шариатське судочинство, 20 квітня — прийнята нова конституція, в 1926 році — прийнято новий цивільний кодекс, що, серед іншого, реформував земельне право, надавав жінкам рівні з чоловіками права. У 1928-му іслам перестав бути державною релігією і було латинізовано турецький алфавіт, в 1931 році були введені міжнародні системи часу, календаря та мір. У 1934-му — запроваджено прізвища і ліквідовано релігійні, військові та станові частки, що додавалися до імен.

Мустафа Кемаль Ататюрк що чотири роки обирався президентом Туреччини до своєї смерті в 1938 році й, маючи безумовний авторитет і повноваження, послідовно впроваджував ідеї турецького націоналізму, спрямовані на асиміляцію національних меншин і формування моноетнічної держави під гаслом єдності турецького суспільства і міжкласової солідарності.

Парламент Турецької Республіки

Парламент Турецької Республіки, відомий як Велике національне зібрання Туреччини (Türkiye Büyük Millet Meclisi, TBMM), є найвищим органом законодавчої влади в країні. Його створення та розвиток відображає історичні події та політичні трансформації, які пережила Туреччина протягом ХХ століття.

Велике національне зібрання було засноване 23 квітня 1920 року, під час війни за незалежність Туреччини. Його створення стало відповіддю на окупацію країни союзними державами після Першої світової війни. Основна мета парламенту полягала в об'єднанні представників різних регіонів та національностей для формування нової політичної системи, що відображала б інтереси турецького народу. Першим головою Зібрання став Мустафа Кемаль Ататюрк, який згодом став першим президентом Туреччини. З моменту свого заснування парламент пройшов через кілька етапів реформ, які відображали зміни в політичному ландшафті країни, включно з переходом до багатопартійної системи у 1946 році.

Сучасний парламент Турецької Республіки складається з 600 депутатів, які обираються на 4-річний термін. Вибори проводяться на основі пропорційної системи, що дає змогу презентувати різноманітні політичні сили. Депутати обираються від регіонів, що забезпечує широкий спектр представництва. Голова парламенту, який обирається з числа депутатів, представляє Зібрання на офіційних заходах та відповідає за дотримання порядку на засіданнях. Він також має право у разі необхідності скликати позачергову сесію.

Основними функціями парламенту є: законодавча — парламент розробляє, обговорює та ухвалює закони, що регулюють різні сфери життя, такі як економіка, освіта, охорона здоров'я та соціальна політика. Бюджетна функція — Зібрання узгоджує та затверджує державний бюджет, що є основним елементом контролю за фінансовими витратами уряду. Контроль за діяльністю уряду — парламент має право здійснювати контроль за діяльністю виконавчої влади, депутати можуть ставити запитання міністрам, проводити слухання та ініціювати розслідування. Між-

народні угоди — парламент затверджує міжнародні угоди, які укладаються Турецькою Республікою, що підкреслює його роль у зовнішній політиці.

Парламент складається з кількох основних комітетів, які спеціалізуються на різних сферах, таких як економіка, охорона здоров'я, освіта, оборона тощо. Ці комітети відіграють ключову роль у підготовці законодавчих ініціатив та проведенні детального аналізу питань, що потребують обговорення. В парламенті Турецької Республіки функціонують кілька основних комітетів, кожен з яких має свої специфічні повноваження та функції. До основних комітетів належать: Комітет з питань бюджету та планування аналізує державний бюджет, розглядає бюджетні пропозиції уряду та готує рекомендації, контролює виконання бюджету та проводить слухання з питань фінансів. Комітет з питань охорони здоров'я, сім'ї, праці та соціального забезпечення розглядає законодавчі ініціативи, що стосуються охорони здоров'я, соціального забезпечення та трудових відносин, здійснює контроль за виконанням відповідних законів. Комітет з питань внутрішніх справ вивчає за-

конопроекти, що стосуються безпеки, міграції та правопорядку, здійснює контроль за діяльністю поліції та інших правоохоронних органів. Комітет з питань зовнішніх справ розглядає законодавчі ініціативи у сфері зовнішньої політики, міжнародних відносин та угод, проводить слухання щодо зовнішньополітичних питань. Комітет з питань освіти, молоді та спорту вивчає питання, що стосуються освіти, молодіжної політики та спорту, розробляє законодавчі ініціативи в цих сферах. Комітет з питань прав людини займається питаннями захисту прав людини, розглядає законодавчі ініціативи, що стосуються прав і свобод громадян, проводить розслідування щодо порушень прав людини. Комітет з питань охорони навколишнього середовища розглядає законодавчі ініціативи у сфері екології, ресурсів та сталого розвитку, проводить слухання з екологічних питань. Комітет з питань культури та туризму вивчає питання, що стосуються культурної політики, туризму та історичної спадщини, розробляє законодавчі ініціативи у цих сферах. Комітет з питань промисловості, торгівлі та енергетики розглядає питання промислового розвитку, торгівлі, енергетики та інфраструктури, аналізує законодавчі ініціативи у цих галузях. Комітет з питань сільського господарства, лісового господарства та водних ресурсів вивчає законодавчі ініціативи, що стосуються аграрної політики, управління природними ресурсами та продовольчої безпеки. Кожен комітет проводить засідання, на яких обговорюються законопроекти, а також може запрошувати експертів та представників уряду для надання інформації та коментарів. Ця структура комітетів забезпечує глибокий аналіз і контроль за законодавчими ініціативами, що є критично важливим для ефективності парламентської роботи.

Велике національне зібрання стикається з різними викликами. Політична поляризація, соціальні протести та питання прав людини створюють додатковий тиск на законодавчу діяльність. У відповідь на ці виклики парламент намагається знайти компроміси між різними політичними силами та врахувати інтереси громадян.

Велике національне зібрання Туреччини є важливим інститутом, що відіграє ключову роль у формуванні політики країни. Його історія свідчить про постійні зміни та адаптацію до нових реалій. Сьогодні парламент продовжує бути ареною для політичних дебатів та прийняття рішень, які визначають майбутнє Турецької Республіки.

Український і турецький народи мають давню історію відносин, першою угодою про які може вважатися договір між козацькою Україною та Османською імперією, укладений ще у 1649

році, що надавав українським судам свободу мореплавства у Чорному морі та право проходу через турецькі протоки; українські купці на 100 років звільнялися від митних зборів та інших податків.

Туреччина також стала однією з перших країн, які визнали Українську Народну Республіку в 1918 році, тоді ж сторони відкрили дипломатичні місії.

У новітній історії Турецька Республіка визнала державну незалежність України 16 грудня 1991 року. 3 лютого 1992 року був підписаний Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною і Туреччиною. 3 квітня 1992 року в Києві було відкрито посольство Туреччини, а 3 січня 1993 року в Анкарі розпочало роботу посольство України. На території Туреччини діють також Генеральне консульство України у Стамбулі та Консульство України в Анталії. Туреччина відкрила посольство у Києві та Генеральне консульство в Одесі.

Відносини між Україною та Туреччиною динамічно розвиваються у дусі довіри, добросусідства та стратегічного партнерства в межах як двосторонніх, так і багатосторонніх механізмів і спрямовані на забезпечення підтримки й взаємовигідного співробітництва та встановлення безпеки і стабільності у Чорноморському регіоні. Сторони вживають заходів для поглиблення взаємодії в торговельно-економічній, безпековій, оборонно-промисловій, освітній, науковій та інших сферах.

Туреччина підтримує суверенітет та територіальну цілісність України, засудила проведення так званого «референдуму» в Криму у березні 2014 року і стала співавтором резолюцій ГА ООН «Територіальна цілісність України» (2014 р.) та «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь, Україна» (2014—2022 рр.). Туреччина стала співавтором та підтримала резолюції ГА ООН «Агресія проти України» від 02.03.2022, «Гуманітарні наслідки агресії проти України» від 24.03.2022, «Про справедливий і сталий мир в Україні» від 23.02.2023, а також всі інші резолюції ГА ООН ініційовані Україною у зв'язку з війною рф проти України. Туреччина бере постійну участь на найвищому рівні в роботі Міжнародної Кримської платформи.

ТР відкрила Чорноморські протоки для військових кораблів рф та інших країн та турецький повітряний простір для російських військових літаків.

У період з липня 2022-го по липень 2023 року функціонувала «Ініціатива щодо безпечного транспортування зерна та продуктів харчування з українських портів», меморандум про започаткування якої був підписаний у Стамбулі представниками України, Туреччини та ООН. У результаті роботи зазначеної Ініціативи перевезено 33 млн тонн агропромислової продукції.

Турецька Республіка є лідером п. 2 української Формули миру «Продовольча безпека».

Україна надіслала до Туреччини два літаки, 15 одиниць техніки та рятувальний загін ДСНС (87 осіб) для ліквідації наслідків землетрусів 6—7 лютого 2023 року.

До 24 лютого 2022 року на території Туреччини постійно чи тимчасово проживали 38 тисяч українців. Після початку повномасштабної загарбницької війни рф, за даними турецької влади, до Турецької Республіки в'їхало понад 844 тисячі наших співвітчизників. Нині кількість українців суттєво зменшилася, оскільки частина повернулася на Батьківщину, а частина переїхала до інших країн. Офіційна кількість українців, які залишилися на тимчасове проживання в Турецькій Республіці, становить близько 23 тисяч осіб.

Депутатська група Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків з Турецькою Республікою створена 19 грудня 2019 року. Співголови — Роман Гришук («Слуга народу») та Ахтем Чийгоз («ЕС»).

Пресслужба Апарату Верховної Ради України.

«Т.В.М.М. Kanunlar» / «Закони Великого національного зібрання»

Офіційне видання Великого національного зібрання Туреччини називається «Т.В.М.М. Kanunlar» / «Закони Великого національного зібрання». У цьому виданні публікуються ухвалені закони, постанови та інші офіційні документи парламенту. Тематика охоплює ухвалені закони, постанови, резолюції та інші офіційні документи, що стосуються діяльності Великого національного зібрання Туреччини. Це можуть бути законодавчі ініціативи, зміни до існуючих законів, а також важливі парламентські рішення. Видання зазвичай публікується регулярно, в міру ухвалення нових законів та документів. Це може бути як щотижневий, так і щомісячний публікація, залежно від обсягу роботи парламенту та кількості ухвалених актів. Частота може варіюватися, але основна мета полягає в тому, щоб своєчасно інформувати громадськість про законодавчі зміни.

Фото з відкритих джерел.

Закон України

Про основні засади державної кліматичної політики

Цей Закон визначає правові та організаційні засади державної кліматичної політики, спрямованої на забезпечення низьковуглецевого та сталого розвитку України, її екологічної, продовольчої та енергетичної безпеки, досягнення кліматичної нейтральності, забезпечення пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, виконання міжнародних зобов'язань України у сфері зміни клімату, удосконалення національної системи інвентаризації антропогенних викидів парникових газів із джерел та поглиначами парникових газів, забезпечення функціонування національної системи моніторингу та оцінки досягнення цілей державної кліматичної політики та прогнозування у сфері зміни клімату.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) адаптація до зміни клімату — процес, спрямований на зменшення вразливості чи забезпечення стійкості соціо-екологічних систем та інфраструктури до впливу зміни клімату з метою пристосування до нових кліматичних умов, запобігання (зменшення) негативним наслідкам зміни клімату;

2) антропогенна діяльність — будь-яка діяльність людини, що впливає на зміну клімату, у тому числі на зміну складових атмосфери, обсяги викидів парникових газів, зміну ландшафтів, використання природних ресурсів;

3) антропогенні викиди — надходження в атмосферне повітря парникових газів, забруднюючих речовин або суміші таких речовин внаслідок здійснення антропогенної діяльності;

4) видалення парникових газів — процес або вид діяльності, спрямований на зниження концентрації парникових газів в атмосферному повітрі з метою пом'якшення наслідків зміни клімату;

5) викиди парникових газів — надходження в атмосферне повітря парникових газів;

6) джерела викидів парникових газів — об'єкти, процеси або види діяльності, що спричиняють викиди парникових газів в атмосферне повітря;

7) заходи щодо пом'якшення наслідків зміни клімату — система конкретних дій, стратегій та програм, спрямованих на зменшення вразливості екосистем, населення та економіки до негативних наслідків зміни клімату, зокрема щодо зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та/або збільшення обсягів їх видалення;

8) зміна клімату — зміна стану кліматичної системи понад природну мінливість клімату, що прямо чи опосередковано пов'язана з антропогенною діяльністю та спостерігається протягом порівнянних періодів часу;

9) кліматична нейтральність — стан, за якого загальний обсяг антропогенних викидів парникових газів дорівнює або компенсується загальним обсягом видалених парникових газів;

10) Міжурядова група експертів з питань зміни клімату — міжнародний науковий орган, створений Програмою Організації Об'єднаних Націй з довілля та Всесвітньою метеорологічною організацією з метою систематичного оцінювання наукових, технічних та соціо-економічних аспектів зміни клімату, а також розроблення наукових рекомендацій щодо зменшення ризиків та адаптації до зміни клімату;

11) національна система інвентаризації антропогенних викидів із джерел викидів парникових газів та видалення парникових газів поглиначами — система інституційної взаємодії, правових та процедурних механізмів, створена для оцінки антропогенних викидів парникових газів та видалення парникових газів поглиначами, а також для підготовки звітності та архівного зберігання даних інвентаризації;

12) національний звіт про інвентаризацію антропогенних викидів із джерел викидів парникових газів та видалення парникових газів поглиначами — щорічний звіт, що містить кількісну та якісну інформацію про інвентаризацію антропогенних викидів парникових газів та видалення парникових газів поглиначами для

оцінки ефективності політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та є результатом функціонування національної системи інвентаризації антропогенних викидів із джерел викидів парникових газів та видалення парникових газів поглиначами;

13) національно визначений внесок України до Паризької угоди — зобов'язання України щодо глобального реагування на зміну клімату, що полягають у здійсненні заходів для досягнення мети, визначеної Рамковою конвенцією Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та Паризькою угодою;

14) низьковуглецевий розвиток — соціально-економічний розвиток держави, що спрямовується на забезпечення сталості, збереження природних ресурсів, пом'якшення наслідків зміни клімату, справедливого доступу кожного члена суспільства до ресурсів в умовах екологічної та економічної цілісності та підвищення рівня життя населення, а також характеризується поступовим зменшенням обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшенням обсягів видалення парникових газів поглиначами з метою досягнення кліматичної нейтральності;

15) парниковий газ — газоподібна складова атмосфери як природного, так і антропогенного походження, що поглинає і перевищує інфрачервоне випромінювання;

16) поглинання — процес видалення парникового газу, аерозолу або прекурсору парникового газу з атмосферного повітря поглиначем;

17) поглинач — процес, вид діяльності або механізм, що забезпечує видалення парникового газу, аерозолу або прекурсору парникового газу з атмосферного повітря;

18) пом'якшення наслідків зміни клімату — процес, спрямований на зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів, збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами та мінімізацію інших факторів, що спричиняють глобальне потепління, з метою зменшення впливу на зміну клімату;

19) природоорієнтовані рішення — дії, спрямовані на захист, збереження, відновлення та забезпечення сталого використання екосистем та управління ними з метою адаптації до зміни клімату, збереження біологічного різноманіття, у тому числі забезпечення сталих засобів із зазначеною метою;

20) ринкові механізми та інструменти — сукупність економічних політик та заходів, спрямованих на стимулювання зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів, пом'якшення наслідків зміни клімату та/або адаптації до неї шляхом використання ринкових підходів, які можуть включати запровадження системи торгівлі квотами на викиди парникових газів, податків на викиди діоксиду вуглецю, механізмів чистого розвитку та інших фінансових та економічних інструментів, що створюють економічні стимули для зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення інвестицій у низьковуглецеві технології;

21) сфера зміни клімату — сфера суспільних відносин, що виникають під час формування та реалізації державної кліматичної політики, а також під час здійснення діяльності, спрямованої на досягнення кліматичної нейтральності, пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, забезпечення низьковуглецевого та сталого розвитку, екологічної, продовольчої та енергетичної безпеки України;

22) циркулярна економіка — підхід до управління економічними ресурсами, що спрямовується на зменшення обсягів утворення відходів, подовження терміну експлуатації виробів та підвищення ефективності використання ресурсів для забезпечення функціонування справедливої, кліматично нейтральної, ресурсо-ефективної та конкурентної економіки.

2. Інші терміни у цьому Законі вживаються у значеннях, наведених у Рамковій конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, законах України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парнико-

вих газів», «Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами», «Про енергетичну ефективність», «Про охорону атмосферного повітря», «Про оцінку впливу на довкілля», «Про ринок природного газу», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про технічні регламенти та оцінку відповідності».

Стаття 2. Предмет та сфера дії Закону

1. Цей Закон регулює відносини, що виникають під час формування та реалізації державної кліматичної політики та спрямовані на забезпечення досягнення кліматичної нейтральності, пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, забезпечення низьковуглецевого та сталого розвитку, екологічної, продовольчої та енергетичної безпеки України.

2. На виконання зобов'язань України згідно з Рамковою конвенцією Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, Паризькою угодою, Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, цей Закон спрямований на імplementацію *acquis communautaire* Європейського Союзу у сфері зміни клімату, зокрема Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2018/1999 про управління Енергетичним Союзом і пом'якшення наслідків зміни клімату та Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2021/1119 від 30 червня 2021 року, що встановлює рамки для досягнення кліматичної нейтральності та вносить зміни до регламентів (ЄС) № 401/2009 та (ЄС) 2018/1999 («Європейський кліматичний закон»), що визначає основу для досягнення кліматичної нейтральності, та Європейського законодавства про клімат.

3. Правову основу регулювання відносин, що виникають під час формування та реалізації державної кліматичної політики, становлять Конституція України, цей Закон, Лісовий кодекс України, Земельний кодекс України, Водний кодекс України, Кодекс України про надра, закони України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів», «Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про енергетичну ефективність будівель», «Про охорону атмосферного повітря», «Про систему громадського здоров'я», «Про охорону земель», «Про теплопостачання», міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інші нормативно-правові акти України.

Суб'єкти владних повноважень при застосуванні норм цього Закону беруть до уваги правозастосовну практику Енергетичного Співтовариства та Європейського Союзу, зокрема рішення Суду Європейського Союзу, роз'яснення Європейської Комісії та Секретаріату Енергетичного Співтовариства щодо застосування положень актів законодавства Європейського Союзу, зазначених у частині другій цієї статті.

Стаття 3. Принципи державної кліматичної політики

1. Принципами державної кліматичної політики є:

1) гендерна рівність у процесі формування та реалізації державної кліматичної політики та переходу до низьковуглецевого розвитку;

2) диференційована відповідальність — визнання Україною своєї відповідальності перед міжнародним співтовариством та майбутніми поколіннями щодо кліматичної безпеки і зміни клімату;

3) досягнення кліматичної нейтральності — спрямування державної кліматичної політики на послідовне та систематичне зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів поглинання поглиначами парникових газів в усіх секторах економіки та/або сферах державної політики;

4) економічна ефективність політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї;

5) «енергоефективність насамперед» — здійснення аналізу витрат і вигод для вра-

НОВИНИ

Друга Біла книга присвячена реінтеграції дітей, яких повернули додому

Відбулася презентація другої Білої книги «Реінтеграція дітей, що пережили депортацію та примусове переміщення: міжнародні стандарти та кращі практики для України». Цей документ, підготовлений Міжнародною експертною групою Bring Kids Back UA, є важливим кроком у напрямі повернення дітей додому та їхньої подальшої реінтеграції.

Напрацювання, представлені в Білій книзі, будуть використані під час Міністерської конференції з питань людського виміру Формули миру, яка відбудеться 30—31 жовтня в Монреалі. Попри це вони будуть імplementовані державними органами, громадськими організаціями та міжнародними партнерами України, що дасть змогу ефективно реінтегрувати наших дітей після повернення на Батьківщину.

«Очікуємо, що під час конференції у Монреалі буде розроблена дорожня карта, яка включатиме конкретні рішення та механізми для повернення військовополонених, незаконно затриманих цивільних осіб і депортованих дітей», — зазначив Омбудсман України Дмитро Лубінець.

Офіс Омбудсмана України.

Україна отримала листи українських військовополонених

У Катарі Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Дмитро Лубінець зустрівся з її Високоповажністю Державним міністром з питань міжнародного співробітництва в Міністерстві закордонних справ Держави Катар Лоллою Рашид Аль Хатер.

«Завдяки зусиллям нашого основного посередника, через Катар мені вдалося отримати списки зниклих безвісти військовополонених, а також листи українських військовополонених до своїх рідних від уповноваженої з прав людини в РФ тетяни москальової. Обговорили можливість прискорення процесу обміну військовополоненими. До того ж вдалося напрацювати домовленості про надання допомоги цивільним, які опинилися у складній життєвій ситуації, зокрема сприяння відновленню особистих документів», — сказав Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Дмитро Лубінець.

Офіс Омбудсмана України.

Ймовірний розстріл двох жінок окупантами у Селидовому — це воєнний злочин!

27 жовтня у соціальних мережах з'явилася інформація, що росіяни ймовірно вбили мирних жителів у м. Селидовому. «Якщо будуть доведені факти злочину, це не тільки порушення прав людини, це грубе порушення законів та звичаїв війни, Женевської конвенції про поводження з військовополоненими. І винних потрібно притягнути до відповідальності!» — сказав Омбудсман України Дмитро Лубінець.

Він також повідомляє, що негайно скерував листи до міжнародних організацій: ООН та Міжнародного Комітету Червоного Хреста та чекає реакції.

«рф вчиняє злочини кожного дня в Україні! Агресора потрібно зупинити зараз! Злочинців потрібно покарати вже зараз!» — додає Омбудсман.

Офіс Омбудсмана України.

хування загальної ефективності інтегрованої енергетичної системи, забезпечення безпеки постачання та економічної ефективності та сприяння прийняттю найбільш ефективних рішень для досягнення кліматичної нейтральності по всьому ланцюгу створення вартості (від виробництва енергії до кінцевого споживання енергії);

6) «забруднювач платить» — суб'єкти господарювання, відвідувачі за викиди парникових газів та забруднення довкілля, несуть витрати, пов'язані з такими викидами та забрудненням, у тому числі на оплату вартості заходів, вжитих для запобігання викидам та забрудненню довкілля, здійснення контролю за ним та його усунення тощо;

7) звітність — здійснення оцінки, моніторингу та інформування громадськості і міжнародного співтовариства щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї;

8) інноваційна спрямованість — впровадження новітніх технологій та досягнень науки і техніки під час реалізації державної кліматичної політики;

9) природоорієнтованість — пріоритет збереження природних екосистем під час прийняття рішень для досягнення цілей державної кліматичної політики;

10) інтеграція державної кліматичної політики в усі сектори економіки та в усі сфери державної політики, а також у документи планування державного та/або місцевого рівнів, що регулюють питання відновлення України для подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України;

11) міжнародне співробітництво — здійснення активної співпраці з міжнародними партнерами та організаціями у сфері державної кліматичної політики для обміну кращими практиками та досвідом;

12) наукова обґрунтованість — рішення, прийняті в рамках державної кліматичної політики, політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, ґрунтуються на актуальних наукових дослідженнях, моделюванні та аналізі зміни клімату та даних щодо стану здоров'я населення;

13) перегляд та оновлення — регулярний перегляд та оновлення державної кліматичної політики для врахування нових викликів та досягнень цілей державної кліматичної політики;

14) послідовність — поступове планування та впровадження державної кліматичної політики, політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї;

15) превентивність — вжиття превентивних заходів та прийняття рішень на основі наукових даних та прогнозів щодо можливого негативного впливу на клімат, довкілля та здоров'я населення;

16) прозорість та відкритість — активне залучення громадськості та інших заінтересованих сторін до формування, реалізації, моніторингу та оцінки державної кліматичної політики;

17) справедлива трансформація — сприяння державної кліматичної політики у забезпеченні гідного життя та заробітку усім працівникам та спільнотам, на яких вплине процес переходу до низьковуглецевого розвитку та досягнення кліматичної нейтральності;

18) справедливість між поколіннями — необхідність забезпечення збалансованого та відповідального використання природних ресурсів та збереження клімату заради майбутніх поколінь;

19) сталий розвиток — відповідність державної кліматичної політики глобальним цілям сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй шляхом забезпечення балансу між екологічними, економічними та соціальними аспектами;

20) прогресивне підвищення стійкості та зниження вразливості до зміни клімату — спрямування державної кліматичної політики на прогресивне посилення адаптаційної спроможності, підвищення стійкості та зниження вразливості соціально-економічних та екологічних систем до зміни клімату;

21) фінансова підтримка — забезпечення належного фінансування політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї.

Стаття 4. Цілі державної кліматичної політики
1. Державна кліматична політика спрямована на досягнення кліматичної нейтральності України до 2050 року, забезпечення пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, низьковуглецевого та сталого розвитку, екологічної, продовольчої та енергетичної безпеки України.

2. Для досягнення цілей, визначених частиною першою цієї статті, встановлюється проміжна ціль — зменшення обсягів викидів парникових газів щонайменше на 65 відсотків до 2030 року відповідно до рівня 1990 року.

3. Довгострокові цілі державної кліматичної політики визначаються виключно цим Законом та полягають у:

1) досягненні кліматичної нейтральності шляхом соціально справедливого та економічно ефективного переходу до низьковуглецевого розвитку з метою стримування процесу зростання глобальної середньої температури на рівні значно нижчому за 2° С понад доіндустріальні рівні і докладання зусиль до обмеження зростання глобальної середньої температури до 1,5° С понад доіндустріальні рівні шляхом зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів поглинання поглиначами парникових газів відповідно до статті 2 Паризької угоди;

2) підвищенні опірності та зниженні ризиків, у тому числі для здоров'я населення, пов'язаних із зміною клімату, шляхом здійснення заходів щодо адаптації до зміни клімату відповідно до статті 7 Паризької угоди;

3) забезпеченні низьковуглецевого та сталого розвитку України;

4) забезпеченні екологічної, продовольчої та енергетичної безпеки України.

4. Середньострокові цілі державної кліматичної політики та їх цільові показники визначаються Довгостроковою стратегією низьковуглецевого розвитку України та, зокрема, охоплюють:

1) забезпечення зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів поглинання поглиначами парникових газів у галузях промисловості, транспорту, енергетики, сільського та лісового господарств, будівництва, управління відходами, управління природними ресурсами та в інших секторах економіки та/або сферах державної політики порівняно з базовим роком;

2) збільшення частки використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива в енергетичному балансі України;

3) зменшення енергоємності валового внутрішнього продукту та обсягів антропогенних викидів парникових газів на одиницю створеного валового внутрішнього продукту;

4) розвиток екологічно чистих і низьковуглецевих технологій та інфраструктури, а також впровадження природоорієнтованих рішень у різних секторах економіки;

5) посилення адаптаційної спроможності, підвищення стійкості та зниження вразливості соціально-економічних та екологічних систем до зміни клімату з урахуванням пріоритетності забезпечення екологічної, продовольчої та енергетичної безпеки України;

6) збільшення обсягів видалення парникових газів з урахуванням принципу природоорієнтованості.

5. Україна прагне досягнення цілей державної кліматичної політики, визначених частиною першою цієї статті, з урахуванням узгоджених з міжнародними зобов'язаннями України у зазначеній сфері можливих відступів, обумовлених здійсненням Російською Федерацією збройної агресії проти України та її наслідками.

Розділ II. ВИЗНАЧЕННЯ ЗАСАД ДЕРЖАВНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ, ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ, НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Стаття 5. Визначення засад державної кліматичної політики, державне регулювання та управління у сфері державної кліматичної політики

1. Визначення засад державної кліматичної політики, державне регулювання та управління у сфері державної кліматичної політики у межах своїх повноважень здійснюють:

- 1) Верховна Рада України;
- 2) Кабінет Міністрів України;
- 3) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- 4) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику економічного, соціального розвитку і торгівлі;
- 5) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в електроенергетичному, ядерно-промисловому, вугільно-промисловому, торфодобувному, нафтогазовому та нафтогазопереробному комплексах;
- 6) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері гідрометеорологічної діяльності;
- 7) інші центральні органи виконавчої влади відповідно до закону;
- 8) Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації;
- 9) Верховна Рада Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування.

2. Верховна Рада України:
  - 1) визначає основні засади державної кліматичної політики;
  - 2) здійснює парламентський контроль за формуванням та реалізацією державної кліматичної політики у межах, визначених Конституцією України та законами України;
  - 3) розглядає щорічну інформацію Кабінету Міністрів України про хід та результати реалізації політик та заходів щодо пом'якшення зміни клімату та адаптації до неї;
  - 4) здійснює інші повноваження, визначені Конституцією України.

3. Кабінет Міністрів України через систему органів виконавчої влади:
  - 1) забезпечує пріоритезацію та проведення кроссекторальної державної кліматичної політики, спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади у зазначеній сфері;
  - 2) забезпечує розроблення і здійснення заходів щодо створення інфраструктури, матеріально-технічної бази та інших умов, необхідних для формування та реалізації державної кліматичної політики;
  - 3) видає у межах своїх повноважень нормативно-правові акти з питань державної кліматичної політики, у тому числі схвалює Національний план з енергетики та клімату, національно визначений внесок України до Паризької угоди, затверджує Довгострокову стратегію низьковуглецевого розвитку України, Стратегію адаптації до зміни клімату, секторальні програмні документи щодо зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, секторальні програмні документи щодо адаптації до зміни клімату та інші документи, передбачені цим Законом;
  - 4) проводить оцінку проектів нормативно-правових актів на відповідність цілям державної кліматичної політики, визначеним Довгостроковою стратегією низьковуглецевого розвитку України;
  - 5) визначає центральний орган виконавчої влади, що розробляє Довгострокову стратегію низьковуглецевого розвитку України;

6) визначає центральні органи виконавчої влади, що розробляють секторальні програмні документи щодо зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами;

7) щороку не пізніше 1 червня поточного року подає до Верховної Ради України інформацію за минулий календарний рік про хід та результати реалізації політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, про хід реалізації та результати виконання Довгострокової стратегії низьковуглецевого розвитку України, Національного плану з енергетики та клімату, Стратегії адаптації до зміни клімату;

8) здійснює інші повноваження, визначені законом

4. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища:

1) забезпечує формування та реалізує державну кліматичну політику;

2) здійснює взаємодію з іншими центральними органами виконавчої влади з питань політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї;

3) здійснює нормативно-правове регулювання державної кліматичної політики;

4) здійснює інформаційне забезпечення з питань зміни клімату;

5) залучається до розроблення Національного плану з енергетики та клімату;

6) вносить на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо визначення пріоритетних напрямів діяльності, спрямування витраток державного бюджету на реалізацію політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї;

7) здійснює інші повноваження, визначені законом.

5. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику економічного, соціального розвитку і торгівлі:

1) розробляє Національний план з енергетики та клімату;

2) розробляє секторальні плани зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, секторальні програмні документи щодо адаптації до зміни клімату та плани дій до них відповідно до своїх повноважень;

3) здійснює інші повноваження, визначені законом.

6. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в електроенергетичному, ядерно-промисловому, вугільно-промисловому, торфодобувному, нафтогазовому та нафтогазопереробному комплексі:

1) залучається до розроблення Національного плану з енергетики та клімату;

2) розробляє секторальні плани зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, секторальні програмні документи щодо адаптації до зміни клімату та плани дій до них відповідно до своїх повноважень;

3) здійснює інші повноваження, визначені законом.

7. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері гідрометеорологічної діяльності:

1) здійснює кліматичне інформаційне обслуговування та підготовку прогнозів зміни клімату;

2) публікує на своєму офіційному веб-сайті та оновлює інформацію про прогнози зміни клімату;

3) ініціює розроблення державних цільових науково-технічних програм у сфері зміни клімату;

4) здійснює інші повноваження, визначені законом.

8. Інші центральні органи виконавчої влади:

1) здійснюють підготовку пропозицій щодо реалізації державної кліматичної політики у відповідній галузі, створюють організаційно-економічні механізми для забезпечення її реалізації;

2) відповідно до своїх повноважень беруть участь у розробленні національних планів дій, реалізації політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, здійсненні науково-обґрунтованої оцінки та моніторингу їх реалізації та підготовці для внесення на розгляд Кабінету Міністрів України інформації про стан виконання зазначених планів та реалізації політик та заходів;

3) розробляють секторальні плани зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, секторальні програмні документи щодо адаптації до зміни клімату та плани дій до них;

4) здійснюють інші повноваження, визначені законом.

9. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації:

1) розробляють, подають на затвердження відповідної ради та забезпечують виконання регіональних планів зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, а також регіональних стратегій щодо адаптації до зміни клімату з урахуванням вимог, визначених статтею 13 цього Закону;

2) звітують перед відповідною радою про виконання регіональних планів зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, а також регіональних стратегій щодо адаптації до зміни клімату;

3) забезпечують включення заходів, спрямованих на досягнення цілей державної кліматичної політики, до регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації, регіональних програм охорони довкілля та/або інших документів планування місцевого рівня з урахуванням вимог, визначених статтею 14 цього Закону;

НОВИНИ

єПідтримка: в Мінекономіки пояснили, як можна буде одержати тисячу гривень

Тисячу гривень у межах програми допомоги, анонсованої Володимиром Зеленським, українцям будуть нараховувати на картку «Національного кешбеку», яку можна відкрити в Дії. Про це повідомив перший заступник міністра економіки Олексій Соболев. Ідеться про 1 тисячу гривень на людину, незалежно від віку та соціального статусу. Ці гроші можна буде використати упродовж трьох зимових місяців. За його словами, ці кошти можна буде витратити на оплату комунальних послуг, ліки, транспорт, мобільний зв'язок, купівлю українських книжок, інші послуги, що додатково підтримують український малий і середній бізнес. Також їх можна буде задовантажити на ЗСУ.

При цьому Соболев нагадав, що попередня підтримка під час ковіду стала приблизно у 8 млрд грн.

Укрінформ.

Учасники проекту ПРООН перевірили в Києві заклади культури на безбар'єрність

У Києві учасники Школи універсального дизайну від Програми розвитку ООН провели аудит низки закладів культури на доступність для людей з особливими потребами. Про це повідомило Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, яке долучилось до проекту. Упродовж двох днів учасники другого модуля проекту провели обстеження кількох знакових об'єктів Києва, зокрема Національного академічного театру опери та балету України імені Т. Г. Шевченка. «Пріоритет для закладів культури — доступність закладів та культурних послуг, що особливо на часі», — зазначила начальниця відділу політики безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я МКСК Леся Хемраєва.

Школа універсального дизайну від ПРООН — це інноваційна та необхідна ініціатива, що сприяє інклюзивному відновленню України, орієнтуючись на відбудову з урахуванням принципів доступності, зосереджуючи увагу на покращенні ключових секторів, таких як охорона здоров'я, освіта, державні послуги та культура. Школа організована в межах проекту ПРООН «Протиміна діяльність в Україні» за фінансової підтримки уряду Швеції.

Укрінформ.

У Києві відбудеться шостий Міжнародний ярмарок грантів у сфері культури

У Києві 14 листопада відбудеться шостий Міжнародний ярмарок грантів у сфері культури. Про це повідомляє Міністерство культури та стратегічної комунікації України. Подія присвячена грантовій підтримці культурного та креативного секторів України. Захід організує Національне бюро програми ЄС «Креативна Європа» в Україні.

Головна тема заходу — міжнародна співпраця та підтримка сектору культури з боку ЄС. Ярмарок об'єднає понад 1000 професіоналів, які шукують фінансування для своїх проектів. У програмі — презентації національних, європейських та міжнародних грантових програм, воркшопи. Участь у заході безплатна за попередньою реєстрацією до 11 листопада.

Укрінформ.

4) здійснюють інші повноваження, визначені законом.

10. Органи місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень:

1) розробляють та забезпечують виконання місцевих планів зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, а також місцевих стратегій щодо адаптації до зміни клімату з урахуванням вимог, визначених статтею 14 цього Закону;

2) затверджують регіональні та місцеві плани зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, а також регіональні та місцеві стратегії адаптації до зміни клімату з урахуванням вимог, визначених статтею 14 цього Закону;

3) мають право в межах фонду охорони навколишнього природного середовища здійснювати природоохоронні заходи щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та/або адаптації до неї;

4) забезпечують реалізацію політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї у відповідних населених пунктах, здійснюють контроль за їх виконанням, за умови фінансування за рахунок коштів місцевих бюджетів;

5) здійснюють моніторинг реалізації політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї;

6) здійснюють інші повноваження, визначені законом.

Стаття 6. Консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи з питань зміни клімату

1. Для досягнення цілей державної кліматичної політики, дотримання принципів належного врядування у здійсненні державної кліматичної політики центральні органи виконавчої влади, визначені статтею 5 цього Закону, можуть створювати консультативні, дорадчі чи інші допоміжні органи з питань зміни клімату.

2. Для ефективної координації діяльності органів виконавчої влади, визначених статтею 5 цього Закону, щодо реалізації державної кліматичної політики, виконання міжнародних зобов'язань України щодо зміни клімату та збереження озонного шару Кабінет Міністрів України утворює консультативний, дорадчий чи інший допоміжний орган з питань зміни клімату.

3. Положення про консультативний, дорадчий, інший допоміжний орган Кабінету Міністрів України з питань зміни клімату затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 7. Наукове забезпечення досягнення цілей державної кліматичної політики

1. Для забезпечення наукового обґрунтування діяльності, спрямованої на досягнення цілей державної кліматичної політики, здійснюються системні наукові дослідження кліматичних процесів та антропогенного впливу на клімат, пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї.

2. Основними завданнями наукового забезпечення досягнення цілей державної кліматичної політики є:

1) здійснення наукових досліджень, спрямованих на:

розуміння процесів, пов'язаних із зміною клімату, її впливом на довкілля, економічний розвиток та суспільство;

розроблення політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї;

прогнозування у сфері зміни клімату;

2) врахування результатів наукових досліджень у процесі формування державної кліматичної політики та під час реалізації політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї;

3) проведення екологічних, економічних і соціальних оцінок політик та заходів щодо пом'якшення зміни клімату, адаптації до неї та їх впливу на суспільство і здоров'я населення;

4) інші завдання з наукового забезпечення державної кліматичної політики.

3. Наукове забезпечення досягнення цілей державної кліматичної політики здійснюється шляхом співпраці з науковими установами, міжнародними науковими організаціями та експертами.

4. З метою наукового забезпечення формування державної кліматичної політики, досягнення її цілей, розгляду проектів документів планування державної кліматичної політики, моніторингу реалізації державних політик та заходів, загальної наукової координації та прогно-

зування у сфері зміни клімату утворюється Науково-експертна рада з питань зміни клімату та збереження озонного шару як незалежний дорадчий науково-експертний орган.

5. Завданнями Науково-експертної ради з питань зміни клімату та збереження озонного шару є:

1) розгляд наукових висновків, звітів Міжурядової групи експертів з питань зміни клімату, наукових кліматичних даних та інформації, зокрема щодо України;

2) науковий супровід та надання пропозицій, підготовка звітів щодо досягнення цілей державної кліматичної політики, реалізації політик та заходів, моніторингу їх реалізації, прогнозування у сфері зміни клімату, а також щодо відповідності цілей державної кліматичної політики, політик та заходів міжнародним зобов'язанням України у зазначеній сфері;

3) надання висновків, зауважень і пропозицій до проектів документів планування державної кліматичної політики, що подаються на розгляд Кабінету Міністрів України;

4) сприяння обміну інформацією про наукові досягнення щодо моделювання, моніторингу та оцінки, перспективних досліджень та інновацій, спрямованих на зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами;

5) наукове обґрунтування прогнозування у сфері зміни клімату, шляхів і способів досягнення цілей державної кліматичної політики;

6) інформування, підвищення обізнаності населення та просвіта з питань зміни клімату та її наслідків, розвиток діалогу та співробітництва між науковими установами щодо зміни клімату;

7) здійснення оцінки державних політик на відповідність цілям та принципам державної кліматичної політики відповідно до статті 23 цього Закону;

8) надання пропозицій щодо кандидатів національних експертів Міжурядової групи експертів з питань зміни клімату;

9) інші завдання, визначені положенням про Науково-експертну раду з питань зміни клімату та збереження озонного шару.

6. Положення про Науково-експертну раду з питань зміни клімату та збереження озонного шару та її персональний склад затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Розділ III. ПЛАНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Стаття 8. Довгострокова стратегія низьковуглецевого розвитку України

1. Для забезпечення стратегічного планування та досягнення довгострокових цілей державної кліматичної політики Кабінет Міністрів України затверджує Довгострокову стратегію низьковуглецевого розвитку України. Перша Довгострокова стратегія низьковуглецевого розвитку України затверджується на період до 2050 року, переглядається та у разі потреби оновлюється кожні п'ять років з періодом планування на 30 років з урахуванням результатів оцінки та моніторингу її реалізації.

2. Під час перегляду середньострокових цілей та цільових показників державної кліматичної політики, визначених Довгостроковою стратегією низьковуглецевого розвитку України, оновлені середньострокові цілі не мають бути менш амбітними, ніж попередні.

3. Під час перегляду середньострокових цілей та цільових показників державної кліматичної політики враховуються актуальні наукові дані, стан та тенденції зміни клімату, а також міжнародні зобов'язання України у сфері зміни клімату, зокрема результати періодичної глобальної оцінки результатів діяльності, що здійснюється в рамках Паризької угоди.

4. Центральний орган виконавчої влади, визначений Кабінетом Міністрів України, розробляє Довгострокову стратегію низьковуглецевого розвитку України, здійснює оцінку та моніторинг її реалізації.

Стаття 9. Національно визначений внесок України до Паризької угоди

1. З метою виконання зобов'язань України за Паризькою угодою щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї розробляється національно визначений внесок України до Паризької угоди з урахуванням цілей державної кліматичної політики, середньострокових цілей державної кліматичної політики, визначених Довгостроковою стратегією низьковуглецевого розвитку України.

2. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, забезпечує розроблення та перегляд національно визначеного внеску України до Паризької угоди відповідно до вимог та методології, узгоджених рішеннями Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, що є нарадою Сторін Паризької угоди.

3. Національно визначений внесок України до Паризької угоди схвалюється на строк 10 років, переглядається та оновлюється не менше одного разу на п'ять років або у разі виникнення змін у кліматичних умовах та інновацій у сфері науки і техніки.

4. Національно визначений внесок України до Паризької угоди схвалюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 10. Національний план з енергетики та клімату

1. З метою забезпечення досягнення середньострокових цілей державної кліматичної політики, визначених Довгостроковою стратегією низьковуглецевого розвитку України, забезпечення міжсекторальної співпраці центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику економічного, соціального розвитку і торгівлі, разом з іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади розробляє Національний план з енергетики та клімату, що схвалюється Кабінетом Міністрів України.

2. Національний план з енергетики та клімату розробляється на строк 10 років, переглядається та оновлюється кожні п'ять років з урахуванням зобов'язань України за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Національний план з енергетики та клімату має враховувати цілі і принципи державної кліматичної політики, визначені цим Законом, а також напрями розвитку державної кліматичної політики, визначені Довгостроковою стратегією низьковуглецевого розвитку України, національно визначеним внеском України до Паризької угоди, та має охоплювати всі сектори економіки та сфери державної політики.

4. Порядок підготовки Національного плану з енергетики та клімату затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 11. Стратегія адаптації до зміни клімату

1. Для підвищення здатності адаптуватися до негативних наслідків зміни клімату та зниження вразливості соціально-економічних та екологічних систем до зміни клімату на загальнодержавному рівні центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, розробляє Стратегію адаптації до зміни клімату, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. Стратегія адаптації до зміни клімату, зокрема, визначає:

1) оцінку ризиків та вразливості соціально-економічних та екологічних систем до зміни клімату, конкретних кліматичних загроз, що впливають на територію України, здатність до адаптації та аналіз можливих наслідків;

2) пріоритети, інституційні механізми та цілі для адаптації до зміни клімату, зокрема заходи для захисту економіки, інфраструктури, громадського здоров'я, екосистем;

3) конкретні заходи та ініціативи, спрямовані на реалізацію Стратегії адаптації до зміни клімату, підвищення стійкості інфраструктури, забезпечення розвитку систем раннього оповіщення населення про стихійні лиха тощо;

4) обсяг ресурсів та джерела фінансування Стратегії адаптації до зміни клімату;

5) механізми оцінки, моніторингу та звітності про виконання Стратегії адаптації до зміни клімату та досягнення її цілей.

3. Стратегія адаптації до зміни клімату розробляється на строк 10 років, переглядається та оновлюється кожні п'ять років з урахуванням результатів оцінки та моніторингу її реалізації.

Стаття 12. Секторальні програмні документи щодо зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами

1. Для досягнення довгострокових цілей державної кліматичної політики, середньострокових цілей державної кліматичної політики, визначених Довгостро-

ковою стратегією низьковуглецевого розвитку України, виконання міжнародних зобов'язань України у зазначеній сфері центральними органами виконавчої влади розробляються секторальні програмні документи щодо зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами (далі у цій статті — секторальні програмні документи) у галузях промисловості, транспорту, енергетики, сільського та лісового господарств, будівництва, управління відходами, управління природними ресурсами та в інших секторах економіки та/або сферах державної політики.

2. Секторальні програмні документи, зокрема, визначають:

1) оцінку поточних антропогенних викидів парникових газів у відповідних секторах економіки та/або сферах державної політики, у тому числі джерела антропогенних викидів парникових газів та їх обсяги;

2) цілі зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами у відповідних секторах економіки та/або сферах державної політики;

3) конкретні політики та заходи щодо пом'якшення наслідків зміни клімату з урахуванням принципу природоорієнтованості та принципу «енергоефективність насамперед», а також інші ініціативи;

4) очікувані результати реалізації політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату, зокрема щодо зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами у відповідних секторах економіки та/або сферах державної політики;

5) обсяг фінансових ресурсів та джерела фінансування для реалізації політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату;

6) механізми оцінки, моніторингу та звітності про виконання секторальних програмних документів.

3. Секторальні програмні документи розробляються з урахуванням результатів наукових досліджень та із залученням експертних організацій та громадськості.

4. Центральні органи виконавчої влади, визначені Кабінетом Міністрів України, відповідають за розроблення, впровадження, оцінку та моніторинг секторальних програмних документів та забезпечують координацію з іншими секторами економіки та/або сферами державної політики.

5. Секторальні програмні документи затверджуються Кабінетом Міністрів України, переглядаються та оновлюються кожні п'ять років з урахуванням результатів оцінки та моніторингу їх реалізації.

6. У разі недоцільності розроблення окремих секторальних програмних документів положення частини другої цієї статті мають бути включені до стратегії розвитку відповідних секторів економіки та/або сфер державної політики.

Стаття 13. Секторальні програмні документи щодо адаптації до зміни клімату

1. З метою адаптації до зміни клімату, виконання міжнародних зобов'язань України у сфері зміни клімату центральні органи виконавчої влади із залученням Науково-експертної ради з питань зміни клімату та збереження озонного шару розробляють секторальні програмні документи щодо адаптації до зміни клімату у відповідному секторі економіки та/або відповідній сфері державної політики.

2. Секторальні програмні документи щодо адаптації до зміни клімату визначають:

1) оцінку ризиків та вразливості відповідного сектору економіки та/або відповідної сфери державної політики до зміни клімату, у тому числі потенційні кліматичні загрози та їх можливі наслідки;

2) пріоритети та цілі для адаптації до зміни клімату у відповідному секторі економіки та/або відповідній сфері державної політики;

3) конкретні заходи та ініціативи, спрямовані на забезпечення розвитку та модернізацію інфраструктури, прийняття технологічних та природоорієнтованих рішень тощо;

4) обсяг фінансових ресурсів та джерела фінансування для виконання заходів, визначених пунктом 3 цієї частини;

5) механізми оцінки, моніторингу та звітності про виконання секторальних програмних документів щодо адаптації до зміни клімату.

3. Секторальні програмні документи щодо адаптації до зміни клімату розробляються з урахуванням результатів наукових досліджень та із залученням експертних організацій та громадськості.

4. Центральні органи виконавчої влади, визначені Кабінетом Міністрів України у Стратегії адаптації до зміни клімату, відповідають за розроблення, впровадження, оцінку та моніторинг секторальних програмних документів щодо адаптації до зміни клімату та забезпечують координацію з іншими секторами економіки та/або сферами державної політики.

5. Секторальні програмні документи щодо адаптації до зміни клімату затверджуються Кабінетом Міністрів України, переглядаються та оновлюються кожні п'ять років з урахуванням результатів оцінки та моніторингу їх реалізації.

Стаття 14. Планування державної кліматичної політики на регіональному та місцевому рівнях

1. Для забезпечення досягнення цілей державної кліматичної політики на регіональному рівні Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації у межах своїх повноважень розробляють, подають на затвердження відповідної ради та забезпечують виконання регіональних планів зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, а також регіональних стратегій адаптації до зміни клімату.

Для забезпечення досягнення цілей державної кліматичної політики на місцевому рівні органи місцевого самоврядування у межах своїх повноважень розробляють та затверджують місцеві плани зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, а також місцеві стратегії адаптації до зміни клімату.

2. Під час розроблення регіональних та місцевих планів зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, регіональних та місцевих стратегій адаптації до зміни клімату враховуються Довгострокова стратегія низьковуглецевого розвитку України, національно визначений внесок України до Паризької угоди, Національний план з енергетики та клімату, Стратегія адаптації до зміни клімату, секторальні програмні документи щодо зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, секторальні програмні документи щодо адаптації до зміни клімату.

Регіональні та місцеві плани, під час розроблення яких не затверджено відповідні стратегії або плани, визначені цією статтею, можуть розроблятися без їх врахування.

3. Для забезпечення досягнення цілей державної кліматичної політики на регіональному та місцевому рівнях Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, органи місцевого самоврядування у межах своїх повноважень забезпечують включення заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї до регіональних стратегій розвитку, стратегій розвитку територіальних громад та планів заходів з їх реалізації, місцевих та регіональних програм охорони довкілля та інших документів планування місцевого рівня розроблення та затвердження місцевих та регіональних планів зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, місцевих та регіональних стратегій адаптації до зміни клімату, визначених частиною першою цієї статті, не є обов'язковим.

4. Заходи щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, що включаються до регіональних стратегій розвитку, стратегій розвитку територіальних громад та планів заходів з їх реалізації, місцевих та регіональних програм охорони довкілля та інших документів планування місцевого рівня, розробляються з урахуванням результатів наукових досліджень та із залученням експертних організацій та громадськості відповідно до методичних рекомендацій, затверджених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

5. Регіональні та місцеві плани зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, регіональні та місцеві стратегії адаптації до зміни клімату переглядаються та оновлюються кожні п'ять років з урахуванням результатів оцінки та моніторингу їх реалізації.

Стаття 15. Врахування цілей державної кліматичної політики у програмах комплексного відновлення Автономної Республіки Крим, областей, територій територіальних громад

1. Під час розроблення та запровадження програм комплексного відновлення Автономної Республіки Крим, області, території територіальної громади (її частин) для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України, а також інших документів планування державного та/або місцевого рівня, що регулюють питання відновлення України для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України, органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування враховують принципи і цілі державної кліматичної політики та сприяють їх досягненню.

2. Програми комплексного відновлення Автономної Республіки Крим, області, території територіальної громади (її частин) для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України, а також інші документи планування державного та/або місцевого рівня, що регулюють питання відновлення України для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України, щодо відновлення інфраструктури, житлового фонду, соціальних об'єктів тощо, розробляються з урахуванням необхідних політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї та заходів із забезпечення стійкості до поточної та прогнозованої зміни клімату.

У програмах комплексного відновлення Автономної Республіки Крим, області, території територіальної громади (її частин) для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України та інших документах планування державного та/або місцевого рівня, що регулюють питання відновлення України для ліквідації нас-

лідків надзвичайних ситуацій, наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України, визначаються конкретні заходи щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, а також заходи щодо використання низьковуглецевих технологій.

Розділ IV. МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ ДЕРЖАВНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Стаття 16. Фіскальні інструменти для досягнення цілей державної кліматичної політики

1. З метою зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами у процесі діяльності суб'єктів господарювання та стимулювання сталого розвитку Податковим кодексом України встановлюється фіскальний інструмент у вигляді екологічного податку.

Стаття 17. Ринкові механізми та інструменти реалізації державної кліматичної політики

1. Ринковими механізмами та інструментами реалізації державної кліматичної політики є система торгівлі квотами на викиди парникових газів, а також інші механізми та інструменти, що передбачені статтею 6 Паризької угоди та визначені законами України.

Система торгівлі квотами на викиди парникових газів враховує цілі державної кліматичної політики, рішення Ради Міністрів Енергетичного Співтовариства та визначається законом.

Інструменти захисту та підтримки внутрішнього ринку і вітчизняних виробників, які є експортерами в країні, в яких не запроваджені система торгівлі квотами на викиди парникових газів, інші механізми та інструменти, передбачені статтею 6 Паризької угоди, визначаються законами України.

2. Запровадження системи торгівлі квотами на викиди парникових газів здійснюється на основі результатів моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів.

3. Система торгівлі квотами на викиди парникових газів регулює обсяги викидів парникових газів за видами діяльності, що охоплюється сферою її застосування, шляхом встановлення сукупного обмеження на викиди парникових газів на основі достовірних даних про викиди парникових газів та застосування найбільш ефективних підходів з метою зменшення обсягів таких викидів.

4. Порядок створення та функціонування ринкових механізмів та інструментів, передбачених статтею 6 Паризької угоди, та інших міжнародних інструментів затверджується Кабінетом Міністрів України.

Використання ринкових механізмів та інструментів, передбачених цією частиною, має сприяти досягненню цілей державної кліматичної політики.

Стаття 18. Організаційно-економічні механізми та інструменти для досягнення цілей державної кліматичної політики

1. Функціонування організаційно-економічних механізмів для досягнення цілей державної кліматичної політики забезпечується шляхом:

1) стимулювання сталого низьковуглецевого виробництва та обігу товарів і послуг, що за своїми характеристиками сприяють досягненню цілей державної кліматичної політики;

2) поступового зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів, збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами та зменшення обсягів споживання контрольованих речовин відповідно до Закону України «Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами»;

3) сприяння створенню внутрішнього інвестиційного попиту на фінансові інструменти, спрямовані на досягнення цілей державної кліматичної політики різними категоріями потенційних інвесторів, зокрема залучення населення та локальних інституційних інвесторів;

4) стимулювання здійснення діяльності, спрямованої на збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, у тому числі за рахунок збереження та відновлення природних екосистем, створення нових територій природно-заповідного фонду, запровадження більш екологічних сільськогосподарських практик, консервації деградованих земель тощо;

5) здійснення наукових досліджень та впровадження інноваційних технологій, що сприяють реалізації заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї;

6) залучення міжнародних фінансових організацій, установ та фондів до співробітництва щодо підвищення якості інструментів для досягнення цілей державної кліматичної політики, інвестування в них;

7) підвищення стандартів енергоефективності та запровадження циркулярної економіки у сферах будівництва та промисловості з метою зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами та адаптації до зміни клімату;

8) підтримки інших добровільних механізмів реалізації державної кліматичної політики.

Стаття 19. Інструменти державної фінансової підтримки суб'єктів господарювання для досягнення цілей державної кліматичної політики

1. З метою забезпечення реалізації державної кліматичної політики, заохочення суб'єктів господарювання до низьковуглецевого розвитку та виконання заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї суб'єкти господарювання мають право на отримання державної допомоги в порядку, встановленому Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», з урахуванням особливостей, встановлених цією статтею.

2. Державна допомога суб'єктам господарювання для досягнення цілей державної кліматичної політики може включати такі заходи:

1) надання фінансової підтримки для виконання заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї шляхом надання грантів, субсидій, кредитів з низькою відсотковою ставкою та застосування інших фінансових інструментів;

2) надання гарантій, цільових кредитів для виконання заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї на пільгових умовах, обслуговування таких кредитів за пільговими тарифами;

3) застосування інших передбачених законом форм та інструментів фінансової підтримки;

4) поступове зменшення та скасування державної підтримки секторів економіки та/або сфер державної політики в частині видобування, транспортування, обробки та споживання викопних палив, що не відповідають вимогам низьковуглецевого розвитку;

5) запровадження схем підтримки розвитку зелених та низьковуглецевих технологій, відновлюваних джерел енергії (аукціонів, «контрактів на різницю» тощо);

6) забезпечення доступу суб'єктів господарювання до навчання та консультацій з питань запровадження заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї;

7) інші заходи, передбачені Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

3. Порядок надання фінансової допомоги суб'єктам господарювання, заінтересованим у виконанні заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, затверджується Кабінетом Міністрів України з урахуванням вимог цього Закону та Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Стаття 20. Інструменти стимулювання населення для досягнення цілей державної кліматичної політики

1. З метою забезпечення реалізації державної кліматичної політики, заохочення населення до виконання заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї може надаватися державна фінансова підтримка шляхом:

1) надання грантів, субсидій, кредитів з низькою відсотковою ставкою та застосування інших фінансових інструментів;

2) надання гарантій, цільових кредитів для виконання заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї на пільгових умовах, обслуговування таких кредитів за пільговими тарифами;

3) застосування інших передбачених законом форм та інструментів фінансової підтримки.

2. З метою популяризації заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, використання низьковуглецевих технологій органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування:

1) сприяють популяризації заходів щодо обміну та використання вторинних ресурсів, а також зменшенню обсягу відходів та запровадженню циркулярної економіки;

2) запроваджують освітні програми щодо зміни клімату на глобальному та регіональному рівнях, її наслідків, шляхів запобігання та адаптації до неї;

3) запроваджують на місцевому та регіональному рівнях механізми стимулювання та підтримки ініціатив населення у виконанні заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї;

4) забезпечують надання та доступ до достовірної інформації про переваги та можливості природоорієнтованих рішень, зелених технологій, екологічних ініціатив, енергоефективності, заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї через рекламу, медіа, мережу Інтернет, освітні кампанії тощо;

5) забезпечують створення екологічно безпечних та кліматично нейтральних об'єктів інфраструктури;

6) забезпечують та сприяють створенню нових територій природно-заповідного фонду, а також консервації деградованих земель;

7) забезпечують та сприяють переходу сільськогосподарських виробників і землевласників до більш екологічних практик у сільському господарстві;

8) вживають інших заходів для стимулювання населення до впровадження заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї.

Стаття 21. Фінансування заходів, спрямованих на досягнення цілей державної кліматичної політики

1. Фінансування заходів, спрямованих на досягнення цілей державної кліматичної політики, здійснюється за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, надходжень від урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ, міжнародної технічної допомоги та інших не заборонених законом джерел, а також на засадах державно-приватного партнерства або енергосервісу.

2. Державна підтримка виконання заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї здійснюється шляхом:

1) бюджетних асигнувань з державного бюджету та/або місцевих бюджетів;

2) здешевлення кредитів на забезпечення виконання заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї (відшкодування відсотків за кредитами та/або частини суми кредиту);

3) відшкодування частини вартості заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї;

4) пільгового кредитування;

5) надання державних та місцевих гарантій за кредитами;

6) залучення коштів урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;

7) здійснення державно-приватного партнерства;

8) створення механізмів для страхування воєнних ризиків, у тому числі із залученням коштів міжнародних організацій;

9) створення сприятливих умов для здійснення трансферу технологій та локалізації виробництва обладнання у сферах відновлюваної енергетики, енергоефективності та декарбонізації промисловості;

10) фінансування в інших формах, передбачених законодавством.

Стаття 22. Інформування громадськості, її участь та доступ до інформації щодо зміни клімату

1. Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування забезпечують інформування громадськості та її участь у розробленні політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, передбачених цим Законом.

2. У процесі обговорення громадськість має право подавати будь-які зауваження та/або пропозиції щодо зміни клімату без необхідності їх обґрунтування. Зауваження та/або пропозиції можуть подаватися в письмовій формі (зокрема в електронному вигляді) та в усній формі під час публічних обговорень.

3. Інформація про всі зауваження та/або пропозиції громадськості, отримані у письмовій формі (зокрема в електронному вигляді), а також таблиця із зазначенням інформації про повне, часткове врахування або обґрунтоване відхилення поданих у письмовій формі зауважень та/або пропозицій надаються публічно.

РОЗДІЛ V. НАЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ТА ОЦІНКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ. ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ У СФЕРІ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Стаття 23. Моніторинг та оцінка реалізації державної кліматичної політики

1. З метою здійснення моніторингу та оцінки реалізації державної кліматичної політики центральні органи виконавчої влади (відповідно до секторів економіки та/або сфер державної політики) щороку не пізніше 1 березня надають Кабінету Міністрів України інформацію за минулий календарний рік про результати реалізації політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї та результати досягнення цілей державної кліматичної політики.

До політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї належать усі політики та заходи, спрямовані на досягнення цілей Національного плану з енергетики та клімату та/або виконання зобов'язань згідно з пунктами «а» та «б» частини другої статті 4 Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, що можуть включати інструменти, основною метою яких не є зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів або зміни в енергетичному секторі.

2. З метою здійснення моніторингу та оцінки реалізації державної кліматичної політики щодо адаптації до зміни клімату центральні органи виконавчої влади (відповідно до секторів економіки та/або сфер державної політики) щороку надають Кабінету Міністрів України інформацію про результати реалізації політик та заходів щодо адаптації до зміни клімату та результати досягнення цілей державної кліматичної політики.

3. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, здійснює моніторинг реалізації політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї та реалізації державної кліматичної політики.

4. Науково-експертна рада з питань зміни клімату та збереження озонового шару здійснює оцінку державних політик на відповідність цілям та принципам державної кліматичної політики.

Оцінка, передбачена абзацом першим цієї частини, включає, зокрема, аналіз ефективності здійснених заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, результатів діяльності та внеску органів державної влади у досягнення цілей державної кліматичної політики, а також оцінку ефективності застосування фінансових інструментів для досягнення цілей державної кліматичної політики.

За результатами оцінки державних політик на відповідність цілям та принципам державної кліматичної політики Науково-експертна рада з питань зміни клімату та збереження озонового шару розробляє рекомендації щодо вжиття відповідних заходів після проведення зазначеної оцінки та подає їх до Кабінету Міністрів України та консультативного, дорадчого або іншого допоміжного органу Кабінету Міністрів України з питань зміни клімату.

5. Результати моніторингу та оцінки реалізації державної кліматичної політики, у тому числі результати аналізу ризиків та рекомендації щодо подальших заходів, включаються до щорічного звіту Кабінету Міністрів України про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та до інформації, що подається до Верховної Ради України відповідно до пункту 7 частини третьої статті 5 цього Закону.

6. Центральні органи виконавчої влади, інші органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування надають всю інформацію, необхідну для забезпечення ефективного моніторингу та оцінки реалізації державної кліматичної політики.

7. За результатами моніторингу та оцінки реалізації державної кліматичної політики, за умови невідповідності державних політик цілям та принципам державної кліматичної політики, визначеним цим Законом, Кабінет Міністрів України вживає заходів для приведення таких державних політик у відповідність із цілями та принципами державної кліматичної політики.

8. Кабінет Міністрів України здійснює оцінку проєктів нормативно-правових актів на відповідність цілям державної кліматичної політики.

9. Моніторинг та оцінка реалізації державної кліматичної політики здійснюються на основі інформації та

даних, що подаються центральними органами виконавчої влади, іншими органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування.

10. Порядок здійснення моніторингу та оцінки реалізації державної кліматичної політики, перелік відповідних документів державного планування та показників, порядок здійснення оцінки державних політик на відповідність цілям та принципам державної кліматичної політики, порядок здійснення моніторингу реалізації політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 24. Прогнозування у сфері зміни клімату

1. З метою забезпечення ефективного управління та адаптації до зміни клімату в Україні Науково-експертною радою з питань зміни клімату та збереження озонового шару здійснюється прогнозування у сфері зміни клімату, що базується на науково-обґрунтованих оцінках, у тому числі на постійно оновлюваних прогнозах зміни кліматичних умов на різні проміжки часу.

2. Прогнозування у сфері зміни клімату передбачає:

1) визначення можливих варіантів зміни клімату на різних проміжках часу, що дає змогу аналізувати та планувати заходи з адаптації до зміни клімату;

2) систематичний збір та аналіз кліматичних даних для забезпечення прогнозування з урахуванням змін на глобальному та регіональному рівнях;

3) визначення можливих наслідків зміни клімату для різних секторів економіки та територій, включаючи громадське здоров'я, сільське господарство, водні та лісові ресурси, інфраструктуру;

4) визначення ефективних політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї;

5) оцінку обсягів антропогенних викидів парникових газів та обсягів видалення парникових газів поглиначами в Україні у середнь- та довгостроковій перспективі за різними сценаріями розвитку економіки та реалізації політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї;

6) застосування світового досвіду щодо зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів для зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів в Україні;

7) іншу інформацію.

3. Методика прогнозування зміни клімату на території України затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

4. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері гідрометеорологічної діяльності, публікує інформацію про прогнози зміни клімату на своєму офіційному веб-сайті та оновлює її.

5. Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування та інші заінтересовані організації враховують результати прогнозування у сфері зміни клімату під час прийняття рішень та розроблення програмних документів щодо зміни клімату.

6. Прогноз у сфері зміни клімату постійно оновлюється та коригується на основі нових даних та результатів наукових досліджень.

РОЗДІЛ VI. НАЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ АНТРОПОГЕННИХ ВИКИДІВ ІЗ ДЖЕРЕЛ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ ТА ВИДАЛЕННЯ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ ПОГЛИНАЧАМИ

Стаття 25. Оцінка антропогенних викидів парникових газів та видалення парникових газів поглиначами

1. Для забезпечення оцінки антропогенних викидів із джерел парникових газів, видалення парникових газів поглиначами та з метою здійснення моніторингу та оцінки реалізації державної кліматичної політики, передбачених статтею 23 цього Закону, згідно з керівними принципами Міжурядової групи експертів зі зміни клімату та рішеннями Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та рішеннями Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, що є нарядом Сторін Паризької угоди, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, забезпечує проведення інвентаризації антропогенних викидів із джерел парникових газів та видалення парникових газів поглиначами, а також своєчасність, прозорість, точність, внутрішню узгодженість, порівнянність, повноту та постійне вдосконалення процесу такої інвентаризації.

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, має право уповноважити підприємства, установи та організації, що належать до сфери його управління (далі — Уповноважена установа), на виконання окремих функцій, передбачених національною системою інвентаризації антропогенних викидів із джерел парникових газів та видалення парникових газів поглиначами.

3. Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування та суб'єкти господарювання безоплатно надають центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, та Уповноваженій установі інформацію, необхідну для проведення інвентаризації антропогенних викидів із джерел парникових газів та видалення парникових газів поглиначами, згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

4. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, та Уповноважена установа

забезпечують дотримання визначеного згідно із законодавством режиму доступу до інформації, отриманої ними відповідно до цієї статті та Закону України «Про інформацію», з урахуванням положень Закону України «Про офіційну статистику».

5. Порядок проведення інвентаризації антропогенних викидів із джерел парникових газів та видалення парникових газів поглиначами, перелік парникових газів, щодо антропогенних викидів яких проводиться інвентаризація, затверджуються Кабінетом Міністрів України згідно з керівними принципами Міжурядової групи експертів зі зміни клімату, рішеннями Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та рішеннями Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, що є наradoю Сторін Паризької угоди.

6. Методичне забезпечення інвентаризації антропогенних викидів із джерел парникових газів та видалення парникових газів поглиначами здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Стаття 26. Національний звіт про інвентаризацію антропогенних викидів із джерел парникових газів та видалення парникових газів поглиначами

1. З метою забезпечення інформування про рівень антропогенних викидів із джерел парникових газів та видалення парникових газів поглиначами центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, розробляє, щороку оновлює та оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті Національний звіт про інвентаризацію антропогенних викидів із джерел парникових газів та видалення парникових газів поглиначами і подає його до Секретаріату Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату.

2. Національний звіт про інвентаризацію антропогенних викидів із джерел парникових газів та видалення парникових газів поглиначами розробляється та оновлюється відповідно до вимог та методологій, визначених рішеннями Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та рішеннями Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, що є наradoю Сторін Паризької угоди, відповідно до рекомендацій Міжурядової групи експертів зі зміни клімату, а також Ради Міністрів Енергетичного Співтовариства.

3. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, має право визначати уповноважену установу, що належить до сфери його управління, відповідальною за підготовку та оновлення Національного звіту про інвентаризацію антропогенних викидів із джерел парникових газів та видалення парникових газів поглиначами.

4. Порядок підготовки, розроблення, щорічного оновлення та оприлюднення Національного звіту про інвентаризацію антропогенних викидів із джерел парникових газів та видалення парникових газів поглиначами затверджується Кабінетом Міністрів України з дотриманням встановлених керівних принципів, умов і процедур та подальших рішень Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та рішень Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, що є наradoю Сторін Паризької угоди.

Розділ VII. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Стаття 27. Участь України у міжнародному співробітництві у сфері зміни клімату

1. Україна сприяє міжнародному співробітництву у сфері зміни клімату для спільного розв'язання глобальних екологічних проблем та виконання міжнародних зобов'язань.

2. Кабінет Міністрів України у межах своїх повноважень узгоджує та забезпечує розвиток спільних ініціатив і проєктів з іноземними державами, міжнародними організаціями, взаємодіє з міжнародними кліматичними фондами та застосовує інші фінансові механізми для реалізації політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї.

3. У рамках міжнародного співробітництва здійснюється обмін досвідом та передовими технологіями щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї.

4. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, разом з іншими заінтересованими органами державної влади забезпечує ведення діалогу з міжнародними партнерами з питань зміни клімату та координацію участі України у міжнародних ініціативах.

Стаття 28. Звітування відповідно до міжнародних договорів України у сфері зміни клімату

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, забезпечує підготовку та оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті звітної інформації за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, зокрема Національного звіту про інвентаризацію антропогенних викидів із джерел парникових газів та видалення парникових газів поглиначами, Національного повідомлення зі зміни клімату та Дворічного звіту з прозорості.

2. Підготовка та оприлюднення звітної інформації здійснюються відповідно до правил та керівних принципів, затверджених рішеннями Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та рішеннями Конференції Сторін Рам-

кової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, що є наradoю Сторін Паризької угоди.

3. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, здійснює підготовку та подання повідомлення з адаптації з урахуванням вимог, керівництв, методологій та звітних інструментів, узгоджених відповідно до рішень Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та рішень Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, що є наradoю Сторін Паризької угоди. Повідомлення з адаптації подається і періодично оновлюється у складі Національного плану з адаптації, національно визначеного внеску України до Паризької угоди, Національного повідомлення зі зміни клімату, Дворічного звіту з прозорості або разом з ними у строки, передбачені для відповідного документа, звіту, повідомлення.

Стаття 29. Звітування відповідно до зобов'язань, передбачених Договором про заснування Енергетичного Співтовариства

1. З метою інформування про стан виконання Національного плану з енергетики та клімату центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного, соціального розвитку і торгівлі, забезпечує підготовку та оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті Національного звіту про прогрес у сфері енергетики та клімату відповідно до зобов'язань України за Договором про заснування Енергетичного Співтовариства.

Вимоги до складання Національного звіту про прогрес у сфері енергетики та клімату та порядок його підготовки встановлюються Кабінетом Міністрів України.

2. Національний звіт про прогрес у сфері енергетики та клімату подається до Секретаріату Енергетичного Співтовариства до 15 березня року, наступного після схвалення Національного плану з енергетики та клімату, та кожні наступні два роки після цього.

3. Національний звіт про прогрес у сфері енергетики та клімату містить інформацію про прогрес у виконанні завдань, досягненні цільових показників та внесків, передбачених Національним планом з енергетики та клімату.

4. Національний звіт про інвентаризацію антропогенних викидів із джерел парникових газів та видалення парникових газів поглиначами та Дворічний звіт з прозорості подаються до Секретаріату Енергетичного Співтовариства у строки, визначені частиною другою цієї статті.

Розділ VIII. ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, крім:

статті 14 цього Закону, яка набирає чинності через один рік з дня набрання чинності цим Законом;

статті 21 цього Закону, яка набирає чинності через один рік з дня скасування чи припинення воєнного стану, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX.

2. Установити, що: перший національно визначений внесок України до Паризької угоди, схвалений Кабінетом Міністрів України, вважається базовою середньостроковою ціллю. Будь-які наступні (оновлені) цілі повинні мати більш амбітні показники, ніж ті, що визначені у першому національно визначеному внеску України до Паризької угоди;

регіональні та місцеві плани зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, регіональні та місцеві стратегії адаптації до зміни клімату розробляються та затверджуються протягом двох років з дня набрання чинності цим Законом.

3. Внести зміни до таких законів України:

1) у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., № 41, ст. 546 із наступними змінами):

статтю 1 після слів «негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище» доповнити словами «у сфері зміни клімату»; частину першу статті 6 після слів «забезпечення екологічної безпеки» доповнити словами «пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї»;

2) у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 24, ст. 170 із наступними змінами):

частину першу статті 26 доповнити пунктом 22³ такого змісту:

«22³) затвердження місцевих планів зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, а також місцевих стратегій адаптації до зміни клімату або прийняття рішень про включення політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї до регіональних стратегій розвитку, стратегій розвитку територіальних громад та планів заходів щодо їх реалізації, місцевих та регіональних програм охорони довкілля та інших документів планування місцевого рівня»;

у частині першій статті 33:

пункт «а» доповнити підпунктом 7 такого змісту:

«7) підготовка і подання на затвердження ради проєктів місцевих планів зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, а також місцевих стратегій адаптації до зміни клімату або за-

безпечення включення політик та заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї до регіональних стратегій розвитку, стратегій розвитку територіальних громад та планів заходів щодо їх реалізації, місцевих та регіональних програм охорони довкілля та інших документів планування місцевого рівня»;

пункт «б» доповнити підпунктами 17 і 18 такого змісту:

«17) забезпечують виконання заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї, здійснюють контроль за їх виконанням;

18) забезпечують здійснення моніторингу виконання заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї»;

3) статтю 7¹ Закону України «Про гідрометеорологічну діяльність» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 16, ст. 95; 2013 р., № 48, ст. 682) доповнити абзацом десятим такого змісту:

«організація здійснення кліматичного інформаційного обслуговування користувачів та підготовка прогнозів зміни клімату»;

4) статтю 21 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 20—21, ст. 190 із наступними змінами) доповнити пунктом 3¹ такого змісту:

«3¹) розробляє, подає на затвердження відповідної ради та забезпечує виконання регіональних планів заходів щодо зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами, а також регіональних стратегій адаптації до зміни клімату, звітує перед відповідною радою про їх виконання»;

5) у статті 1 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 24, ст. 155) слова «національний визначений внесок» замінити словами «національно визначений внесок України», а слова «національного визначеного внеску України» — словами «національно визначеного внеску України»;

6) частину другу статті 6 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 34, ст. 1173 із наступними змінами) доповнити пунктом 10 такого змісту:

«10) допомога для виконання заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї»;

7) у Законі України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» (Відомості Верховної Ради України, 2020 р., № 22, ст. 150):

у статті 1:

у частині першій:

пункт 5 після слів «викиди парникових газів» доповнити словами «з установки»;

пункт 8 після слів «джерело викидів парникових газів» доповнити словами «на установці»;

пункти 9, 10 та 12 після слів «викиди парникових газів» в усіх відмінках доповнити словами «з установки»;

частину другу викласти в такій редакції:

«2. Інші терміни у цьому Законі вживаються у значеннях, наведених у Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України та законах України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності», «Про основні засади державної кліматичної політики»;

пункт 5 частини першої статті 8 після слів «визначає обсяги викидів парникових газів» та «необхідної для визначення обсягів викидів парникових газів» доповнити словами «з установки»;

у частині першій статті 9:

абзац перший після слів «Установки, з яких здійснюються викиди парникових газів» доповнити словами «в результаті діяльності, що входить до переліку видів діяльності, затвердженого Кабінетом Міністрів України»;

абзац другий після слів «викидів парникових газів» доповнити словами «з установки»;

пункт 3 частини другої статті 10 після слів «підтвердження відповідності визначення обсягу викидів парникових газів» доповнити словами «з установки»;

у частині другій статті 13:

пункт 4 після слів «даних для моніторингу та звітності щодо викидів парникових газів» доповнити словами «з установки»;

пункт 6 після слів «викидів парникових газів» доповнити словами «з установки».

4. Кабінету Міністрів України:

1) протягом одного року з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом;

забезпечити прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації положень цього Закону;

розробити та затвердити Довгострокову стратегію низьковуглецевого розвитку України;

2) протягом двох років з дня набрання чинності цим Законом розробити та затвердити:

Стратегію адаптації до зміни клімату;

секторальні програмні документи щодо зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами;

секторальні програмні документи щодо адаптації до зміни клімату;

3) через два роки з дня набрання чинності цим Законом поінформувати Верховну Раду України про стан його виконання.

Президент України В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ.

м. Київ,
8 жовтня 2024 року.
№ 3991-IX.

Закон України

Про внесення змін до деяких законів України щодо порядку прийняття на військову службу та проходження військової служби за контрактом іноземцями та особами без громадянства у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України

Верховна Рада України **постановляє:**

1. Внести зміни до таких законів України:

1. Частину сьому статті 27 Закону України «Про державну таємницю» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 49, ст. 428) викласти в такій редакції:

«Іноземцям та особам без громадянства доступ до державної таємниці надається у виняткових випадках на підставі міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або письмового розпорядження Президента України з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки України на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України. Порядок надання доступу до державної таємниці іноземцям та особам без громадянства, які прийняті на військову службу за контрактом до Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту та Національної гвардії України, визначається Кабінетом Міністрів України».

2. У Законі України «Про військовий обов'язок і військову службу» (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 38, ст. 324 із наступними змінами):

1) абзац третьої частини другої статті 2 викласти в такій редакції:

«іноземцями та особами без громадянства — у добровільному порядку (за контрактом) на посадах у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України»;

2) частину третю статті 4 викласти в такій редакції: «3. Порядок комплектування Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту та Національної гвардії України військовослужбовцями з числа іноземців та осіб без громадянства встановлюється цим Законом та прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами»;

3) у частині другій статті 21 слова «а також особи, які направляються центрами» замінити словами «а також особи, які направляються командирами військових частин, центрами»;

4) у статті 21¹: частини першу — третю викласти в такій редакції:

«1. Іноземці та особи без громадянства можуть бути прийняті на військову службу за контрактом до Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту та Національної гвардії України.

2. На військову службу за контрактом приймаються раніше не судимі іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах і відповідають таким вимогам проходження військової служби:

мають вік, передбачений статтею 22 цього Закону; пройшли спеціальну перевірку іноземців та осіб без громадянства (далі — спеціальна перевірка іноземців); придатні до військової служби за станом здоров'я; пройшли професійно-психологічний відбір; мають достатній рівень фізичної підготовки.

3. Для прийняття на військову службу іноземці та особи без громадянства звертаються до Центру рекрутингу іноземців та осіб без громадянства, центрів рекрутингу, центрів надання адміністративних послуг, центрів зайнятості, територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем їх проживання чи тимчасового перебування або безпосередньо до військової частини, в якій вони мають бажання проходити службу за контрактом.

Після розгляду звернень (заяв) іноземців та осіб без громадянства у центрах рекрутингу, центрах надання адміністративних послуг, центрах зайнятості, територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки, військових частинах зазначені особи, крім тих, які приймаються на військову службу за контрактом до розвідувального органу Міністерства оборони України, направляються до Центру рекрутингу іноземців та осіб без громадянства для проходження спеціальної перевірки іноземців.

Відбір та спеціальна перевірка іноземців та осіб без громадянства для прийняття їх на військову службу за контрактом до розвідувального органу Міністерства оборони України проводяться у встановленому цим органом порядку.

Положення про Центр рекрутингу іноземців та осіб без громадянства затверджується Кабінетом Міністрів України.

Положення про Центр рекрутингу іноземців та осіб без громадянства визначає:

призначення та повноваження Центру рекрутингу іноземців та осіб без громадянства;

порядок його утворення та підпорядкування; організаційну структуру та порядок його комплектування за рахунок чисельності Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної гвардії України;

порядок функціонування; організацію проведення спеціальної перевірки іноземців;

порядок взаємодії Центру рекрутингу іноземців та осіб без громадянства із Службою безпеки України, Міністерством внутрішніх справ України, розвідувальними органами України, Державною судовою адміністрацією України та іншими державними органами щодо проведення спеціальної перевірки іноземців»;

після частини третьої доповнити новою частиною такого змісту:

«4. Під час проведення спеціальної перевірки іноземців, передбаченої частиною другою цієї статті, з'ясується:

законність перетинання державного кордону такими особами під час в'їзду в Україну та законність перебування їх на території України;

факти притягнення такої особи до адміністративної та кримінальної відповідальності згідно із законом, зокрема факти вчинення особою в Україні чи за кордоном кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України;

ознаки або факти вчинення такою особою розвідувальної, терористичної та іншої діяльності в інтересах іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на шкоду державній безпеці України, а також ознаки зв'язків іноземця чи особи без громадянства з особами, які здійснювали або здійснюють відповідну діяльність;

інші обставини, що можуть перешкоджати прийняттю такої особи на військову службу за контрактом.

Організація проведення спеціальної перевірки іноземців покладається на керівника Центру рекрутингу іноземців та осіб без громадянства.

Спеціальна перевірка іноземців у межах визначених законом повноважень проводиться у строк до одного місяця Службою безпеки України та відповідними центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України.

Іноземці та особи без громадянства під час проведення спеціальної перевірки за їхньою згодою проходять психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа та надають письмову згоду на проходження такої перевірки під час дії контракту про проходження військової служби.

Порядок проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа затверджується Кабінетом Міністрів України.

Відмова від участі в психофізіологічному дослідженні із застосуванням поліграфа є підставою для відмови в прийнятті іноземця або особи без громадянства на військову службу».

У зв'язку з цим частину четверту вважати частиною п'ятою;

5) у статті 21²: частину другу доповнити абзацом четвертим такого змісту:

«для осіб офіцерського складу — від 1 до 5 років»;

частину п'яту виключити;

6) пункт 3 частини п'ятої статті 26 доповнити підпунктами «и — і» такого змісту:

«и) у зв'язку з визнанням військовослужбовця таким, що не пройшов випробування, встановлене частиною першою статті 21² цього Закону (для військовослужбовців із числа іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу за контрактом у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України);

і) через службову невідповідність (для військовослужбовців із числа іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу за контрактом у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України);

і) у зв'язку з відмовою від проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа (для військовослужбовців із числа іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу за контрактом у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України)».

3. У Законі України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 19—20, ст. 179 із наступними змінами):

1) частину дев'ятнадцяту статті 4 викласти в такій редакції:

«19. Іноземці та особи без громадянства, які в установленому порядку уклали контракт про проходження військової служби у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту, Національній гвардії України, вважаються такими, які на законних підставах тимчасово проживають на території України, на період дії контракту про проходження військової служби у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту, Національній гвардії України та протягом трьох місяців після його припинення (розірвання). Тимчасове проживання на території України таких іноземців та осіб без громадянства підтверджується військово-обліковим документом (службовим посвідченням) військовослужбовців, форма, порядок оформлення (створення) та видачі якого визначаються відповідно Міністерством оборони України та Міністерством внутрішніх справ України»;

2) абзац дев'ятнадцятий частини першої статті 15 викласти в такій редакції:

«іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу за контрактом у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту, Національній гвардії України, — за паспортним документом та військово-обліковим документом (службовим посвідченням) військовослужбовців, форма, порядок оформлення (створення) та видачі якого визначаються відповідно Міністерством оборони України та Міністерством внутрішніх справ України».

4. У пункті 4¹ розділу IX «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про розвідку» від 17 вересня 2020 року № 912-IX; із змінами, внесеними Законом України від 14 квітня 2022 року № 2194-IX, слова і цифри «до 1 травня 2023 року» замінити словами «до закінчення особливого періоду».

5. У пункті 3 розділу I Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо правового статусу іноземців та осіб без громадянства, які беруть участь у захисті територіальної цілісності та недоторканності України» від 20 серпня 2024 року № 3897-IX:

1) у підпункті 2: в абзаці другому слово «дев'ятнадцяту» виключити; абзац четвертий виключити;

2) підпункт 6 виключити.

II. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, крім абзаців тринадцятого — двадцятого підпункту 4 пункту 2 розділу I цього Закону, які набирають чинності через три місяці з дня, наступного за днем опублікування цього Закону.

2. Установити, що до дня набрання чинності абзацами тринадцятим — двадцятим підпункту 4 пункту 2 розділу I цього Закону:

1) процедура оформлення на військову службу іноземців та осіб без громадянства, які виявили бажання вступити на військову службу за контрактом, здійснюється у визначених Генеральним штабом Збройних Сил України територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки;

2) психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа, передбачене абзацом двадцять дев'ятим підпункту 4 пункту 2 розділу I цього Закону, проводиться відповідними спеціалістами Міністерства оборони України в територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки, передбачених підпунктом 1 цього пункту.

3. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом: привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

4. Рекомендувати Президенту України привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.

Президент України В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ.

м. Київ,
10 жовтня 2024 року.
№ 4019-IX.

Презентовано основні принципи меморіалізації російсько-української війни, — Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики

Відбувся фінальний круглий стіл із серії обговорень принципів меморіалізації російсько-української війни. Круглі столи проводив Український інститут національної пам'яті за підтримки Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики, профільних міністерств, експертів і громадського сектору.

Участь у презентації результатів дискусії та спільних напрацювань взяли голова Комітету Микита Потураєв і перша заступниця голови Комітету Ірина Констанкевич.

«Формування підходів до меморіалізації війни — це не лише про пам'ять, а й про національну ідентичність. У час війни ми закладаємо сенси, які передаватимуться наступним поколінням. Цей процес має допомогти суспільству краще усвідомити свою силу та гідність у боротьбі за свободу», — написала Ірина Констанкевич.

Під час заходу очільник УНІП Антон Дробович озвучив десять ключових принципів меморіалізації. Ці принципи спрямовані на те, щоб не лише зафіксувати історичні факти, а й побудувати суспільний діалог, який допоможе осмислити сьогоденні виклики та сформувати спільне бачення майбутнього.

1. Широка залученість
Меморіальні процеси мають бути відкритими для всіх — ветеранів, громадських активістів, родин загиблих та місцевих громад. Це підкреслює важливість участі всього суспільства у творенні пам'яті.

2. Публічність і ясність
Важливо, щоб процес меморіалізації був прозорим та зрозумілим для суспільства. Люди мають знати, як і чому створюють меморіали та проводять інші пам'ятні заходи.

3. Правдивість
Пам'ять має будуватися на об'єктивних історичних фактах, без спотворення чи маніпуляцій.

4. Інклюзивність
Меморіальні практики мають враховувати різні досвіди — і військових, і цивільних, незалежно від їхнього походження чи статусу.

5. Рівність
Усі жертви та учасники війни мають бути вшановані з однаковою повагою, незалежно від регіону чи обставин.

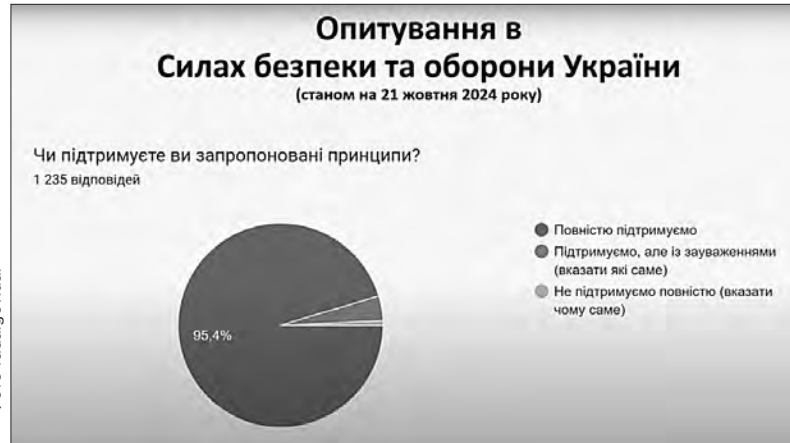
6. Фахова доброчесність
До створення меморіалів мають залучати фахівців з історії, культури та мистецтва, аби забезпечити високий професійний рівень.

7. Актуальність і своєчасність
Меморіальні ініціативи повинні відповідати потребам часу та суспільства, а також втілюватись у найважливіші моменти історії.

8. Гуманність
Меморіали повинні підкреслювати цінність людського життя, солідарність і підтримку тих, хто постраждав від війни.

9. Етичність і екологічність
Усі заходи мають відповідати етичним нормам і враховувати вплив на довкілля.

10. Ідеологічна нейтральність
Меморіали не повинні слугувати пропагандистськими ін-

струментами, а мають бути простором для осмислення та діалогу.

Ці принципи — результат колективної роботи експертів, представників влади, громадськості та ветеранів. Сформовані засади допоможуть зберегти пам'ять про героїчні події та втрати так, щоб у майбутньому наша нація мала міцний фундамент для розвитку.

Меморіалізація сучасної російсько-української війни є важливим процесом, що не лише вшановує пам'ять загиблих, а й сприяє формуванню національної свідомості, соціальної єдності та міжнародної підтримки в умовах складної реальності, в якій опинилася Україна.

Пресслужба Апарату Верховної Ради України.

Комітет з питань молоді і спорту затвердив рекомендації щодо розвитку спорту ветеранів війни

У Комітеті з питань молоді і спорту відбулися слухання на тему: «Шляхи вдосконалення розвитку спорту ветеранів війни». За результатами обговорень Комітет на своєму засіданні затвердив Рекомендації центральним та місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування для подальшого розвитку цієї важливої сфери.

Основні пункти рекомендацій:
1. Верховній Раді України:
► невідкладно розглянути та прийняти за основу законопроект № 9485 щодо розвитку адаптивного спорту;
► розглянути та прийняти за основу проект закону України про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» щодо спорту ветеранів війни, що розробляється Міністерством у справах ветеранів України.

2. Кабінету Міністрів України:
► передбачити окремий розділ для спорту ветеранів війни у новій Державній програмі розвитку спорту на 2025 рік та наступні роки;
► прискорити зміни до Порядку протезування, зокрема щодо забезпечення громадян, які втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок, спеціальними виробами для занять спортом;

3. Міністерству освіти і науки України:
► вжити заходів щодо підготовки закладами вищої та фахової передвищої освіти тренерів та інших фахівців зі спорту ветеранів війни, адаптивного спорту та фізкультурно-спортивної реабілітації;

спорту ветеранів війни та адаптивного спорту.

4. Міністерству освіти і науки України:
► рекомендувати закладам загальної середньої та професійно-технічної (професійної) освіти залучати ветеранів війни до проведення заходів з національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання із здобувачами освіти, а також надавати можливості для проведення занять із фізичної

культури і спорту для ветеранів війни і членів їх сімей на базі зазначених закладів освіти;

► рекомендувати закладам фахової передвищої та вищої освіти проводити заняття із фізичної культури і спорту та спортивні змагання для ветеранів війни і членів їх сімей на базі зазначених закладів освіти із залученням тренерсько-викладацького складу, що має відповідну освіту, з одночасним проведенням заходів з національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання із здобувачами освіти;

► залучати ветеранів війни до національно-патріотичного виховання у закладах освіти та створювати умови для їх спортивної діяльності.

4. Місцевим органам влади:
► включити до регіональних та місцевих програм розвитку фізичної культури і спорту розділи щодо підтримки спорту ветеранів війни та адаптивного спорту;
► організувати спортивні заходи та забезпечити доступ ветеранів війни до спортивної інфраструктури.

Ці заходи спрямовані на забезпечення належних умов для фізичної активності та реабілітації ветеранів війни, а також на зміцнення їхньої участі у громадському житті через спорт.

Пресслужба Апарату Верховної Ради України.

В.о. директора ДП «Голос України»
Сергій СІВОЛАП

Відповідальні за підготовку та випуск номера:
Віталій СУДДЯ,
Алла ДОДАТКО.

Засновник —
Верховна Рада України

Передплатний індекс
на 2024 рік
40224

174,00 грн. — на місяць;
522,00 грн. — на квартал;
1044,00 грн. — на пів року.

Друк:
ТОВ «Мега-Поліграф»,
04073 м. Київ,
вул. Марка Вовчка, 12/14,
тел. (044) 581-68-15
www.mega-poligraf.kiev.ua
Зам. 93639
Видавець —
Державне підприємство
«Голос України».
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0
Газета виходить
з 1 січня 1991 року.

Адреса редакції: 03057, Київ-57,
вул. Петра Нестерова, 4.

ТЕЛЕФОН:
з питань оголошень — 456-91-96.

E-mail: mail@golos.com.ua —
загальний

Сайт — www.golos.com.ua

